

ARVIOINNIT

Asiatekstit, dokumentit

Hanhela H. Tapio (toim), Oulu: Sisulla ja sydämellä

Yli 500-sivuiden tuhdin järkäleen alaotsikko on: Kyläkirja Jokikylä & Onkamonskylä & Taipaleenkylä. Teoksen synnyttämistä on ollut kättilöimässä 19 Oulu-opiston opintopiiriläistä, ja heidän lisäksi teokseen on kirjoittanut tekstejä muutamia muitakin.

Kokonaisuutena teos on korkeatasoinen, teksti on jaoteltu sopivan pieniin kappaleisiin ja kieliasu on erinomainen. Tekstiä ryydittävät asianmukaisesti valitut kuvat jopa vuosisadan takaa ja tietysti myöhemmiltä vuosilta. Kirjan sisältö poikkeaa monista kyläkirjoista perusteellisuudellaan: varhainen historia saa oman käsittelynsä, asutus- ja elinkeinohistoria, sota-aika, alueen merkkihenkilöt, erikoisuudet, jopa kylien järjestötoiminta samoin. Kirjassa ei ole erityistä lähdeluetteloja, mutta tekstissä viitataan useasti aiemmin julkaistuihin. Teos on tehty nimenomaan luettavaksi, ei tieteelliseksi tutkimukseksi. Teos on aarre niin näiden kylien kuin lähiseutujen asukkaille, jos menneet ajat kiinnostavat. Monet, erityisesti maa- ja metsätalouteen tai yhteiskunnan muutoksiin sota-aikojen jälkeen liittyvät asiat ovat mielenkiintoista luettavaa myös alueen ulkopuolisille.

Passinen Sirkku, Tampere: Vanha nainen Espanjassa

Teos on nimensä mukaisesti omakohtainen matkakertomus Espanjan Torre Viejan kaupungista, jossa Passinen asuu yhdeksän viikkoa. Passinen kertoo matkastaan ja sen tapahtumista hyvin yksityiskohtaisesti, jos kohtakin sujuvasti. Tiivistäminen ja väljempi taitto olisivat kuitenkin juohevoittaneet kerrontaa ja helpottaneet lukemista. Itseensä kirjoittaja ei suhtaudu turhan vakavasti ja ongelmatilanteista selvittää aina jotenkin, mikä kasvattaa itsevarmuutta.

Mielenkiintoisia ovat myös kohtaamiset erilaisten ihmisten kanssa ja se, miten vieraassa ympäristössä oppii itsestäänkin aina jotain uutta. Juuri omakohtaisuus tekee kirjasta kiinnostavan etenkin heille, jotka suunnittelevat omatoimimatkaa Espanjaan.

Pulkkanen Aki, Raahen: Pohjolan Joulu, perinteitä kekristä nuuttiin

Kirjoittaja on tehnyt suurenmoisen työn kerätessään ja kirjatessaan pohjois-pohjalaisia – suureksi osaksi raahelaisia – jouluperinteitä sekä niiden taustoja. Teksti on asiallista, toisinaan aika raskastakin luettavaa, mutta sitä on erittäin onnistuneesti kevennetty lyhyillä, aiemmilta vuosisadoilta peräisin olevilla tekstikatkelmilla sekä erityisesti runsaalla kuvamateriaalilla. Hiukan häiritsee, että kaikkien kuvien kohdalla ei kuvatekstiä ole, vaan ne on etsittävä kirjan lopun luettelosta. Kokonaisuuden upeutta tämä ei kuitenkaan vähennä. Vaikka kirja keskittyykin aikailla Pohjois-Pohjanmaan ja nimenomaan Raahen alueen perinteisiin, myös muualla koto-Suomessa asuvat tuntevat useimmat käsitellyt asiat omikseen ja kirjalla on siten selvästi omaa aluettaan laajempaa merkitystä. Kirja on ehdottomasti yksi kaikkien aikojen parhaista Möllärimestari-kisaan lähetetyistä dokumenttiteoksista.

Rusinen Anja, Iisalmi : Mahdollista kun uskaltaa: junalla Siperian ja Mongolian läpi Kiinaan

Monet haaveilevat kaukomatkoista, mutta harvalla on uskallusta lähteä reppureissailemaan Kiinaan. Anja Rusinen on kirjoittanut huikean matkakertomuksen hänen ja hänen miehensä Anteron kokemuksista Aasian jättiläismaan huomassa.

Matka alkaa junalla halki Siperian ja Mongolian - ja jo matkalla olo on sinällään elämys myös lukijalle. Rusinen kirjoittaa mukavan jutustelevalta ja selkeällä tyylillä. Tapahtumat ja paikat tulevat lähelle lukijaa, tuntuu kuin olisi itsekin mukana kaukomailla. Reissun kruunaa vierailu Kiinan muurilla ja siellä lausuttu runo sekä uinti Keltaisessa meressä. Nähtävyyksien tutkailulla on sijansa, mutta yhtä mielenkiintoista on lukea matkaajien ihan tavallisesta elämästä: vaatehuollosta, ruokailuista, matkalippujen ostoista, lepohetkistä ja yhteydenpidosta kotimaahan. Hajut, maut ja tuntemukset ovat läsnä ja välittyypä siitä reissaamisen ajoittainen työläyskin.

Miltä tavallisten kiinalaisten elämä vaikuttaa? Esteenä on kielimuuri, mutta se ylitetään tiukan paikan tullen kekseliäisyydellä ja elekielellä. Matkan varrella tavataan kaikenlaista väkeä: yli-innokkaita kaupustelijoita, riksakuskeja ja länsimaisia oudoksuvia lapsia. Jo Kiinan väenpaljous on monessa mielessä elämys harvaan asutusta Suomesta tuleville. Lisänä kirjassa on myös kuvia, ne elävöittävät kerrontaa. Ennen kaikkea Rusinen matkakuvaus kertoo rohkeudesta, ennakkoluulottomuudesta ja kyvystä kokea uudenlaisia asioita. Ne eivät ole iästä kiinni.

Räisänen Jorma, Taivalkoski: Erämaan temppeli, Joikijärven kirkon ja kylän vaiheita

Suppeahkon kyläkirjan punaisena lankana on Jokijärven kappeliseurakunnan, pitäjän ja kirkon historia. Teos perustuu osin aiemmin julkaistuun lähdeaineistoon kylän historiasta, mutta erityisen arvokkaaksi kirjan tekee siihen kerätty muistinvarainen tieto alueen asukkaista, taloista, elinkeinoista, merkkihenkilöistä. Kirjan ei ole tarkoituskaan olla pilkuntarkkaan perusteltua fakta-aineistoa, vaan teos on tehty luettavaksi. Siinä Räisänen onnistuu erinomaisesti! Kirja on kaunista ja hyvää kieltä, sitä on helppo lukea, ja se sisältää monelle paikalliselle vanhaa ja uutta ja mielenkiintoista tietoa alueen menneisyydestä viime vuosisadoilta. Tekstiä elävöittävät mielenkiintoiset kuvat ja ennen kaikkea kaskumaiset pikkujutut. Hieno paikallisteos!

Valkeameri Lemmikki, Turku: Ikoni katsoo maalaria

Kiinnostus ikoneihin on viime vuosina kasvanut Suomessa. Perinteisesti ne ovat kuuluneet ortodoksiseen kirkkoon, mutta nykyään niillä on laajempi yleisö. Valkeameren kirja esittelee 25 hänen itsensä maalaaman ikonin syntytarinan. "Tämä on mietiskelyäni ikoneita maalatessani." Kirjoittaja käy siis dialogia itsensä kanssa ja tutkiskelee sisintään, mutta kaikki ajatukset eivät välttämättä aukea aihetta tuntemattomalle lukijalle. Keskeisiä ikoniaiheita ja vertauskuvia selitetään viitteenomaisesti, samoin maalaustekniikkaa, pääroolissa on ikonia maalatessa syntynyt henkilökohtainen kokemus.

Kuvitus - joka on tällaista aihetta käsiteltäessä välttämätöntä - lisää tekstin kiinnostavuutta ja on taitettu sopivan väljästi suhteessa tekstiin. Estetiikka ja värit luovat tunnelmaa lukukokemukseen ja henkisestä tulee visuaalista. Jumalanäidin kruunu on vinossa, hänkin on siis inhimillinen. Kirja kiinnostanee ikonien ystäviä ja harrastajia sekä uskonasioita pohdiskeleviä. Väliotsikoiden pisteet olisi voinut jättää pois.

Westergren-Erkkilä Elina, Tampere: Pupukin muistipulmat

Kirjan alaotsikko Miten kerron lapselle isovanhemman muistisairaudesta paljastaa, että satukirjan takana on vankkaa asiatietoa. Pupuperheen elinympäristö on sadunomainen kehyskertomus muistisairauden kehittymisestä, mikä kirjan lopussa vielä tiivistetään muutamaksi lyhyeksi muistilistaksi. Teos on mainio, ja sopii satuna toki lapsille luettavaksi, mutta samalla kirja on opas muistisairaana läheisille. Helppolukuinen, suppea mutta vaikuttava, hienosti oivallettu teos.

Antologiat

Kirjoittajaryhmä Rinki ry, Keminmaa: Jälkiä

Merilappilainen, 45 vuotta toiminut Kirjoittajaryhmä Rinki ry on julkaissut jo 20. antologiansa, jonka yhdistävänä teemana on ”Jäljet” eri näkökulmista tarkasteltuina. Kokoelman haastavuus on sama kuin yleensä vastaavissa koosteissa eli epätasaisuus. Se on väistämätön seuraus siitä, että kaikki kirjoittajat ovat vähintään yhdellä tekstillä mukana. Proosatekstit ovat yleisesti parempaa tasoa kuin runot, vaikka niistäkin osaa olisi voinut kehittää karsimalla tarpeetonta ainesta pois. Anna Kyrön lyyriset proosakatkelmot ja taidokas Aino Kallas -pastissi nousevat kokonaisuudesta helminä esiin. Myös Helge Tuiskun luonteva, yleistä ja yksityistä lomittava Juice-muistelo Juankoski, Here I Come toimii.

Kirjoittajayhdistys Akseli ry, Savonlinna: Tulisit jos tietäisit

”Tulisit jos tietäisit” on 44-vuotiaan Kirjoittajayhdistys Akseli ry:n rakkausteemaan painottuva antologia. Kun kirjoittajia on paljon ja tekstit ovat sekaisin proosaa ja runoa, lopputulos ei yhtenäistävästä aiheesta huolimatta voi olla muuta kuin hieman tilkkutäkkimäinen. Tällaisen kirjan kokoaminen tapahtuu ”kaikki pelaa” -periaatteella eli mukana ovat kaikki yhdistyksen kirjoittajat jolloin taso väistämättä vaihtelee. Hyviä tekstejä on enemmän kuin huonoja, parhaat niistä ammattilaistasoa. Esimerkkinä kannattaa mainita Viena Kaskisen taidokkaasti soljuvat runot ja novelli Vihertävä kassi. Monen isommankin kustantamon viihdetuotanto on viime mainitun tasoa heikompaa. Mieleen jäävä on myös Liisa Aron mukava lapsinovelli Isosisko.

Kirjoittajayhdistys Sonetti ry, Iisalmi: Syyspäiväntasaus

Kirjoittajayhdistys Sonetti ry:n virkeydestä kertoo se, että käsillä oleva antologia on jo peräti yhdestoista. Kokoelma on samanlainen kuin näissä yhteyksissä on tapana, tekstit ovat lyhyitä kertomuksia ja runoja ja niiden lomaan on sijoitettu joitakin pääasiassa maalaismaisemaa esittäviä valokuvia. Proosakatkelmot ovat runoja parempia, ja onpa niiden joukossa jokunen helmikin. Anja Rusisen kahdessa kertomuksessa Onnellisten olioiden pakkotyölaite ja Lonkotikone on tavoitettu hienosti entisajan maaseudun ilmapiiri ja pienen tytön tapa ymmärtää asiat. Tytön mielenmaailma on kuvattu onnistuneesti ja tarinoissa on lukijaa aidosti koskettavaa viattomuutta.

Oulun ympäristön kynäilijät ry: Tarinoita Pohjolan ääriä

Antologian yhdistävänä aiheena on satavuotias Suomi. Runoista, saduista, kertomusten katkelmista ja naivistisista kuvista koostuva kirja tuo väkisinkin mieleen kansalaisopiston kevätnäyttelyn. Tekijöiden ahkeruudelle ja vilpittömälle yritykselle on annettava tunnustusta, vaikka kaikilla tuotoksilla ei olisikaan paljon annettavaa muille kuin tekijöille itselleen. Kirjan tunteellisesta yleisilmeestä poikkeaa edukseen Vieno Myllylän kirjoitelma Kolmas kerta toden sanoo.

Sastamalan Opisto ja Sastamalan Opiston Kirjoittajayhdistys, Sastamala: Tyrvääläinen satukirja
Viidentoista kirjoittajan antologia sisältää lyhyehköjä, mainioita satuja. Lapsille, mutta myös aikuisille. Mukana on perinteisiä eläinsatuja, kotiseutuun liittyviä satuja ja muutamia huikeita fantasisatuja. Yhteinen nimittäjä kaikille saduille on hyväntuulisuus.

Koko teoksen kieli on erinomaista suomea, helppolukuista, ymmärrettävää. Kaunis kieli ja helppolukuisuus eivät kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö saduissa olisi syvällistäkin merkitystä ja monet tekstit jättävät ajattelemisen aihetta. Se haikeuden lisäksi, mikä seuraa kun hyvä satu päättyy.

Tampereen seudun työväenopisto, Elämä tarinaksi -syventävä ryhmä, Tampere: Tiellä. Antologia 2017

Antologia kertoo kymmenen naisen elämänpoluista ja niiden risteyskohdista. Lyhyiden tarinoiden keskiössä on arkisia kohtaamisia, muistoja ja ohimeneviä tilanteita: havainnoita kahviloissa, linja-autoissa tai vaikka puiston penkillä. Lapsuusmuistoja sävyttää myötätunto ja lämmin huumori, matkakertomuksissa selvittää nipinnapin kiperistä tilanteista. Kertomusten viehäytys piilee niiden nyansseissa: pienestä sattumuksesta saattaa kasvaa vaikuttava, ehkä opettavakin kokemus. Myös omat ennakkoluulot saavat huutia monessa kohtaa. Vaikka tarinat ovat kymmeneltä eri kirjoittajalta, pysyy kokonaisuus melko tasalaatuisena ja miellyttävänä lukea. Parhaimmat tarinoista tarjoavat oivaltamisen iloa ja niistä huomaa, että niitä on maltettu kypsytellä sekä mielessä että kirjoittamisen eri vaiheissa.

Lasten- ja nuortenkirjat

Jukola Liisa, Kalajoki: Liina-mummon tarina

Hieno lukemis- ja katselukirja lapsille kertoo aina vain virkkaavasta Liina-mummosta, jonka muut harrastukset olivat jääneet taakse – vain virkkaaminen jatkui. Sujuva kieli, havainnolliset ja selkeät piirroskuvat ja sadun hykerryttävä juoni – toki aikuiselle avautuva - saavat hyvälle tuulelle.

Jussila Jukka, Sastamala: Olipa kerran

Esipuheen perusteella tämän satukirjan tekijä on jo varsin kokenut kirjoittaja. Se myös näkyy tämän kirjan saduissa: varmalla otteella tekijä kirjoittaa luontevia hassuja juttuja, joissa klassisten satujen tapaan johdonmukaisuus heittää hulvatonta kuperkeikkaa. Kirjan sadut ovat kaikkea muuta kuin klassisia, mukana on moderneja elementtejä, sanoilla leikittelyä ja analogioita, joista kaikki eivät varmaankaan avaudu lapselle. Sadut ovat poikkeuksetta kilttejä, rahoittavia ja useihin

satuihin liittyy jonkinlainen opetus. Hiukan häiritsee kyllä useankin sadun lopun selittely, mutta siitä huolimatta kirjoittajan ote satuihin on tuoretta ja uutta, jota nykyajan satu juuri kaipaa.

Keränen Jukka, Rovaniemi: Pikku-Pekka autotehtaassa

Tekijä on luonut näppärän pikku kertomuksen siitä, miten autotehdas toimii. Teksti on sujuvaa, helppolukuista ja pienenkin lapsen ymmärrettävää. Autoista kiinnostuneille pikkupojille suorastaan herkullinen kirja! Tekstissä ei ole mitään erityisiä koristeluja tai kommervenkkejä ja ripaus huumoria hymyilyttää myös aikuista lukijaa. Mainio pikku kirjanen.

Koivula Seppo K, Helsinki: Ritarihuoneen hiiri

Kirja on sujuva seikkailutarina Ritarihuoneen Hiirestä Helsingin katujen hiiri- ja rottayhteisössä. Tarina on kiltti, mukana ei ole väkivaltaa eikä järjestyttävää tapahtumia, mutta juuri tuollaisena tarina todennäköisesti on lasten mieleen. Teksti on johdonmukainen, sujuvasti etenevä, sopivan kutkuttava ja se avaa yllättäviä näköaloja hiirimaailmaan. Maailmaan, jossa on samanlaista kuin ihmistenkin maailmassa. Kirjan tekijä on jättänyt kuvittamisen lukijalle, mikä on varsin mainio oivallus ainakin joillekin lapsille.

Niskasaari Paavo, Tyrnävä: Jepulis, mummo ja robotikset

Kirjan sisäkannen mukaan kyseessä on kirjoittajan neljäs teos. Aiempien kirjojen nimistä päätellen mukana on samoja henkilöitä kuin aiemmissakin kirjoissa. Tämä kirja lienee toimivan parhaiten kymmenvuotiaille tai vähän nuoremmille pojille hassujen sattumusten ja robottiteknikan vuoksi, mutta muutamat luvut antavat kyllä ajattelemisen aihetta aikuisillekin. Teksti juoksee kohtalaisen sujuvasti – muutamia huolimattomuusvirheitä tosin on mukana -, mutta joiltakin osin eri lukujen järjestys olisi voinut olla toinenkin. Mukana on myös kaksi lukua, joissa esitellään sadan vuoden takaista maalaiselämää, eivätkä ne oikein istu kokonaisuuteen.

Puttonen Sari ja Kovanen Piia, Laukaa (Lievestuore): Konna nimeltä Rupi

Todella kaunis pieni riimikirja kertoo konnasta nimeltä Rupi. Konna hukkaa olemassaolonsa tarkoituksen, mutta kurki tulee ja herättää. Riimittely on kohtalaisen onnistunutta, toisinaan upeankin oivaltavaa, mutta rytmityksen vaihtelu häiritsee ainakin ääneen lukemista. Harjoittelulla rytmivaihdot ovatkin sitten hauskoja. Kirjan sanoma ja sananvalinnat eivät aukene ihan pienelle lapselle, aikuiselle kyllä. Kohderyhmä onkin ehkä juuri murrosikään tulevat nuoret, jotka unelmoivat ja etsivät elämäänsä.

Sihvola Päivi, Pietarsaari: Kattikirja

Huolellisesti tehty, hauska kuvitettu kirja sisältää nelisenkymmentä riimiteltyä lorua, jotka toimivat parhaiten harjoiteltuina ja ääneen luettuina. Lorut kertovat perheen vanhemmista ja ennen kaikkea perheen kahdesta persoonallisesta kissasta. Perheen poika ja pari muutakin ihmistä vain vilahtavat mukana. Riimittelyssä on loruihin sinänsä sopivaa kömpelyyttä, kissaäänähtely toisinaan hiukan keinotekoisista, mutta hyvin luettuna nekin toimivat.

Tauru Minna, Espoo: Taikamajakat

Kirja on lähinnä nuorten – enemmän poikien – seikkailukirja. Päähenkilö on toisella kymmenellä oleva poika. Koko kirjassa on löysähkö seikkailujuoni, joka polveilee niin, että väliin käydään historiassa sadan vuoden takana ja myös kaukana maailmalla. Siis taustateksteinä. Itse seikkailut ovat kilttejä, kuitenkin tapahtumat ovat hyvin todellisuudentuntuja ja johdonmukaisia. Kieli on sujuvaa, joskin muutamassa kohdassa siirtyminen asiasta toiseen vaatii tekstissä takaisin palaamista, jotta lukija pysyisi kärryillä. Kirjan alku lähtee liikkeelle aika hitaasti, ja alkupuolen suuri henkilögalleria ehtii tuskastuttaa ennen kuin kirjaan pääsee sisälle. Mainio ”ensimmäinen seikkailukirja” pojille ja tytöille silloin kun pitemmän proosan lukeminen alkaa kiinnostaa.

Turunen Anu, Kuusamo: Joulusammeli

Useita lastenkirjoja tehneen Turusen jouluun liittyvä Sammeli-kirja jatkaa Annin ja peikkopoika Sammelien hyväntuulen seikkailuja lumisessa Kuusamossa. Kirjan luvut ovat useista Sammeli-kirjoista poiketen toisistaan irrallisempia, ja tarinan juonessa yhteisenä tekijänä ovat jouluun liittyvät tapahtumat. Toki Joulusammeliin on hienosti kudottu viittauksia Turusen edelliseen teokseen, Sammelien matka murheellisten metsään. Kieli ja tekijän piirroskuvitus ovat mainioita, tässä kirjassa on kuvitukseen lisätty Jouko Pätyksen valokuvaamia elementtejä.

Turunen Anu, Kuusamo: Sammelien matka murheellisten metsään

Kirja käsittelee kerrassaan upeasti läheisen kuolemaa peikkojen Lapinmaassa. Sammelien ystävä Anni pääsee tunkeutumaan peikkopojan mukana taianomaiseen maailmaan, jossa viisas haltia käsittelee peikkopojan surua todella hienovireisesti ja ymmärtävästi. Erikoiset viestit tunturiin lähtevältä isoisältä, taikamaailma, kaunis kieli ja hienosti toimiva juonen juoksutus luovat satuun mystisen, unenomaisen tunnelman, joka koukuttaa aikuisenkin lukijan ja jättää rankasta aiheesta huolimatta hymyn lukijan kasvoille. Mainio lastenkirja, jonka soisi kuuluvan jokaisen lapsiperheen lukemistoon.

Runokokoelmat

Jukola Liisa, Kalajoki: Tandemilla

Liisa Jukolan runot todistavat tekijänsä ihmistuntemuksesta ja herkkyydestä oivaltaa elämän pieniä vivahteita. Arjen vähäisissä tapahtumissa nähdään siemen johonkin suurempaan. Muodoltaan monet runot jäävät lähinnä hahmotelmiksi, mutta parhaat runot ovat löytäneet saman luontevuuden kuin on ajatuksissa niiden takana: ”En muista kasvojesi enää, / vaikka miten yritän. / Kuitenkin uskon, että / tunnen sinut, kun tapaamme.”

Kaario Irmeli, Espoo: Elämän jättijalka kuljettaa

Runokirjaseen alaotsikko on Haikurunoen ja sellaiseksi teos rakentuukin enemmän kuin yksittäisten, erillisten runojen kokoelmaksi. Runoelmassa ehditään pohdiskella elettyä elämää, rakkautta, vuodenaikojen vaihtumista ja elämän perimmäistä tarkoitusta. Onnistuneimmat säkeet ovat syntyneet rakkaudesta: ”Kaipaen syliisi / joka ikinen hetki / näinkin vanhana”.

Kallio Anita, Ylivieska: Pohjavirta kirkassointinen

Satasivuisen kirjan pienet runot järjestyvät laajemmiksi, luonnontunnelmaa henkiviksi sarjoiksi. Runot ovat luonnosmaisia, mutta luontokuvissaan täsmällisiä, täynnä suopursuja ja sudenkorentoja, valkolehdokeja ja rypsvainioita. Yksityiskohtien runsaudesta huolimatta runoista jää hieman jäsentymätön, keskittämätön vaikutelma. Intensiteettiä kaivattaisiin lisää, jotta asian ydin nousisi esiin runsaan materiaalin seasta. ”Ajatuksen ratsut laukkaavat / kohti kellojen kuminaa” maistuu abstraktilta tekorunollisuudelta. Hienoja säkeitä sen sijaan ovat esimerkiksi ”ikkuna auki linnunmaitoamuun” ja ”suihkukone vetää pyykkinarun”. Sellaisia lisää seuraavaan kokoelmaan!

Klefström Marja, Lohja: Sodan sirpaleet

Marja Klefströmin (s.1942) teos todistaa siitä, että sodan vaikutukset siirtyvät myös seuraavaan sukupolveen eli niihin, joilla itsellään ei ole sodasta omakohtaisia muistoja, mutta jotka ovat nähneet sen seuraukset vanhemmissaan. – Runojen hyvänä puolena on niiden konkreettisuus, joskin lukijan on väliin vaikea pysyä kärryillä, milloin runon minä on kirjoittaja itse, milloin kenties hänen puolisonsa tai joku kolmas henkilö. Paikoin kirkkaus on tavoitettu ja tulos on aito ja koskettava (”Lotta”): ”ullakolta se löytyi / harmaa kulunut / lotan päähine / ruosteenpunainen veritahra / ohimon kohdalla // olitko se sinä / joka hymyillen veit / kahvikorin / etulinjaan”.

Kokkola Tiia, Jyväskylä: Satutuntien dialogeja

Tiia Kokkolan runoissa esiintyy sana rakkaus hyvin monta kertaa. Ihmissuhdekiemuroista on siis kyse, mutta enemmänkin monologin kuin dialogien muodossa. Runojen keskittyessä kokonaan omien tunteiden erittelemiseen arkitodellisuus häviää jonnekin kaukaiseen hahmottomuuteen. Paikoin on tavoiteltu runonomaisia kiteytyymiä: ”minussa ikuisuus, sinussa hetki”, mutta nekin jäävät turhan kliseisiksi tuntuakseen aivan vakuuttavilta. Kirjoittamistaitojen puutteesta ei tekijää voi kuitenkaan syyttää, ja moni teini tai parikymppinen voi hyvinkin tunnistaa näistä runoista oman tunnemaailmansa läikkeitä kunnioitettavalla perinpohjaisuudella kuvattuina.

Kontiokari Eeva, Vaasa: Elämän kiertokoulussa

Kokoelma koostuu varsin osaavista aforistisista merkinnöistä, joissa on pitkän elämän mukanaan tuomaa viisautta ja sydämen lämpöä, niin kuin tällaista sinänsä pohdittua, mutta ehkä hieman persoonattomaksi jäävää tyyliä voisi samanhenkisesti kuvailla. Suurilla oivalluksilla ei teos varsinaisesti lukijaa häikäise, mutta hyvärytmiset, runon ja mietelmän välimaastossa liikkuvat kirjoitukset ovat ihan miellyttävää luettavaa: ”Näköalaton voi katsoa / liian kauas ja uupua.”

Kontiokari Eeva, Vaasa: Unessani kukit yhä

Runokirjan aiheet vaihtelevat lapsuuden ja nuoruuden haikean kauniista muistoista tämän päivän todellisuuteen eli vaikkapa pakolaisiin ja heidän ymmärtäväiseen kuvailuunsa. Runot ovat luontevarytmisiä, humaaneja, ilmaisultaan hyvällä tavalla perinteisiä. Aivan kliseeton ei teos ole, ja tunteellisuuttakin olisi voinut annostella kitsaammin, mutta parhaat runot ovat löytäneet muodon,

jossa sanottava välittyy lukijalle puhtaasti: "Vetäytyvä aalto pakenee rantaa, / simpukan kuossa meren aukile. / Rantahiekasta lapset keräävät valkoisia kiviä / ja tekevät polun. / Meri velloo, / aalto etsii toista aaltoa, / käsi tavoittelee kättä."

Kreivi Sulo, Kempele: Adventista äitienpäivään

Sulo Kreivin runot tuovat mieleen uskonnolliset tilaisuudet, joissa tämäntapaisia runoja lausutaan ääneen tai lauletaan yhdessä urkujen säestyksellä. Luettuina tekstit, jotka otollisessa tilanteessa esitettyinä varmaankin ajaisivat hyvin asiansa, tuntuvat kovin kliseisiltä. Teos on kuitenkin epäilemättä kirjoitettu vilpittömällä mielellä, ja monia varttuneempia runon ystäviä juuri tällainen perinteeseen nojaava ilmaisu varmastikin miellyttää.

Kurki Kaisa, Lahti: Herätetty Yö

Runoteos on kokoelma arkielämästä kertovia suorapuheisia runoja, jotka syystä tai toisesta on kuvattu fantasiakirjallisuuden keinoin. Kirjassa vilisee prinssejä ja prinsessoja ja kuninkaita ja lohikäärmeitä ja kultarahat, aarrearkut, hovipojat ja merenneidot sekoittuvat iloisesti yhteen pyykinpesemisten ja tiskikoneen täyttämisten tapaisten arjen banaaliuksien kanssa. Kirjan loppupuolella todetaan "Haluan pois sadusta" ja lukijalla samantapainen ajatus käy mielessä jo aikaisemmin. Ideana mustanpuhuvan satumaailman ja harmaan arkitodellisuuden yhdistäminen on tietenkin mainio, mutta toteutus jää keskeneräiseksi ja lopulta jotenkin perustelemattoman tuntuiseksi. Tässä ympäristössä joidenkin runojen tahallinen karkeus nousee suorastaan upeana esiin, esim. runo Perseenreikä. Vaikuttaa siltä, että rivoudet istuvat nykyrunoon satumaailmaa paremmin. Lahjoja ja oikeanlaista röyhkeyttä kirjoittajalla joka tapauksessa on vaikka muille jaettavaksi.

Kuuva Hannele, Raahe (Saloinen): Tunteiden tulisoihtu

Tunteiden tulisoihtu on teos, jollaista ei enää vuonna 2019 odottaisi kohtaavansa. Ongelmana ei ole lahjattomuus, sillä runojen taidokkuutta ei voi kiistää ja niiden sanonta on paikoin jopa upeaa, mutta ulkoisten keinojen hallinta ei peitä sitä tosiasiaa, että nämä runot ovat kitschiä, kuluneen materiaalin kierrättämistä ilman tuoreutta ja omaperäisyyttä, joita nykyrunous kuitenkin pitää johtotähtinään. Teknistä osaamista löytyy vaikka millä mitalla, mutta runokäsitys kannattaisi päivittää.

Laakkonen Mauri, Hausjärvi (Hikiä): Komialta näyttää

Komialta näyttää on melko tyyppillinen murrerunokokoelma niin hyvässä kuin pahassakin. Teos luottaa murteen hupaisuuteen panostamatta paljонkaan muotoon, kielikuvien tuoreuteen ja muihin runouden hienouksiin. Enimmäkseen pysytellään sään vaihteluiden ja jokapäiväisten pikku sattumusten ihmettelemisen tasolla. Muutama vanhenemisen tematiikkaan liittyvä runo tuo kokonaisuuteen mukaan myös hitusen syventäviä sävyjä.

Lukkarila Anne, Rovaniemi (Saarenkylä): Kaikki ihosi kyyneleet

Teoksen takakannta siteeraten kokoelma ”kertoo ihmisen tarinaa ihon kautta”. Ihoa lähestytään eri näkökulmista, iho tuntee kosketuksen, mutta myös kylmän ja kivun, iho suojaa, mutta voi myös muuttua viholliseksi. Ihosta on moneksi, sen tämä runokirja todistaa. Runot ovat pelkistettyjä, lähes fragmentinomaisiksi karsittuja, sanoja ja sanapareja kirjan lehdillä. Jokunen avararytmisempi pitempi runo olisi voinut tuoda kokonaisuuteen lisää hengitystä ja rytmiä, sillä nyt katkelmallisuus liikaa toistuessaan alkaa laskea intensiteettiä. Runokuvat ovat joka tapauksessa säväyttäviä: ”näkisitkö sinä / sisimpääni // silmäluomien läpi / verhotut katset // verestävinä tarjottimina”.

Mink Mira, Helsinki: Surun lyömät

Kokoelman runot toistavat erästä versiota yhdestä runouden kaikkein kestävimmästä teemasta eli hullusta rakkaudesta. Kovin paljon muuta tämän kirjan runoihin ei mahdu kuin rakkauden onnea ja kärsimystä: ”Löysin hulluuden jatkumon, rakkauden.” Kohtalaisen usein onneksi karkailaan kaikkein tavanomaisimpien rakkauskliseiden ulkopuolelle ja löydetään tuoreempaa materiaalia arkisemmista ympyröistä: ”Unohdan luuydinsiirtoni. / Pelkään muistin menetystä. / Eläytyminen miehiin vituttaa. / Rakastamisen tarpeet ja isän ja äidin puute pahenevat.” Kokoelman loppupuolella näkökulma laajenee onnistuneesti oman tunnemaailman läpikäyntiä kauemmas, esimerkiksi runoissa Kultaisen roskiksen spuget ja Nuoret miehet. – Monet kirjan runot toimivat luultavasti esitettyinä paremmin kuin kirjan sivuilta luettuina.

Männikkö Kati, Ylivieska: Minä monena sinä

Kati Männikön runot pelosta, ahdistuksesta, sairaudesta ja lääkeloukussa elämisestä ovat suoraan sanovia ja rehellisiä: ”Jatkuvasti haen ja haparoin, / pelkään kaaosta ja uupumusta / monia puolia kuin peilejä itsessäni.” Hulluus-sarjassa kauhukuvat ja nonsense sekoittuvat tuoreella tavalla: ”sinä kolistelet kovasti vaateripustimen kanssa / minun mieheni – sinä olet viiva! / Ja valkoinen paperi on lävistetty toiseen päähäsi, / mieheni, onko se hattu? / Sinä tuot sen minulle, mutta mieheni, / se on aivan valkoinen, ei siinä lue mitään!” Lääkitty nainen -osasto (alaotsikkona upeasti Huonoja runoja) on seestyneempi, kokonaisempi, silti ironian terävöittäjä. Näkökulmat ovat raadollisuudessaan virkistäviä: ”Vaikka he ovat / alkoholisoituneita, / nämä minun ystäväni, / heissä on jotain hyvin / kaunista. / Ehkä se, mihin he pyrkivät / kaiken aallokon keskellä, / ehkä hetkien pienet piirrot / en tiedä, / jotain kuitenkin on, / suurempaa, / kauniimpaa.” Kokoelman paljastama kuva yhden ihmisen elämästä ja sen ahtaiksi käyneistä raameista ei ole somemaisen pintakiiltainen tai tekoylevän ”voimaannuttava”, mutta kaiken, mitä se ilmaisee, se ilmaisee vaikuttavasti ja todesti.

Paldanius Maria, Rovaniemi: Kaiken maailman (lika)pyykkiä

Maria Paldaniuksen pieni kirja koostuu eri puolilla maailmaa näpätystä valokuvista pyykkinaruilla riippuvista vaatteista ja kuvien vierelle sijoitelluista haikurunnoista. Teoksen idea on mainio ja esteettinen ilme mukavan avara. Ongelmaksi muodostuu kuitenkin kuvien ja tekstien eripaisuus. Niin kuin useimpien samanlaisten teosten kohdalla tässäkin kuvat ovat luonnollisuudessaan ilmaisuvoimaisempia kuin samoja teemoja alleviivatun toistavat runot. Sellainen runo kuin ”Aina ei riitä / edes tahrannoistaja / – ikuiset jäljet” ei tuo kuvalle mitään lisämerkityksiä vaan

pikemminkin latistaa sitä. ”Miksi tuntuu kuin / kaikki olisi ollut / ennen puhtaampaa?” tuntuu heti paremmalta, koska se vie kuvan ja runon liittoa yllätyksellisempään suuntaan. Tuoreesti ja toden oloisesti nousee esiin myös seuraava: ”Rakkautta on / se, että riidan jälkeen / vie pyykit ulos”.

Palola Pekka, Kaustinen: Sielumme Silmin (kuvat: Markku Jyrkkä)

Kokoelman laadusta kertovat parhaiten runojen nimet: Korpisuon kulkija, Kaipaus, Taivastie, Koti-ikävä, Juhannuksen taikaa, Unisatu, Siipirikko. Näiden runojen kuvaama maalaismaisema on noin 1950-luvulta ja kielellinen ilmaisu vielä kauempaa. Runot kuvailevat nykyaikaa entisajan keinoin eli kysymys on siis eräänlaisesta retrorunoudesta, jolle sillekin toki löytyy ihailijansa ja lukijansa, vaikka sillä ei virallisen kirjallisuuden kentässä juuri minkäänlaista asemaa olekaan.

Pesonen Katja, Helsinki: Tangat

Katja Pesosen rakkauden mysteereihin paneutuivissa tankarunoissa on miellyttävän raikasta, arkisen rouhevaa otetta ja jopa huumoria, jota ei ole niinkään helppoa saada upotetuksi näin tarkkarajaiseen ilmaisuun. Joitakin runoja pilaa kliseisyys (”Huokaukseni ja / kaipuuni ovat yhtä. / Sisälläni on taivas.”), mutta onnistumiset ovat toki kokoelmassa enemmistönä. Esimerkiksi näin: ”Tänä iltana / vaikeroimisen sijaan / voisin sulkea / suuni ja hiljentyä / odottamaan sinua”.

Saarela Veikko, Raahen: Rosetten sumu

Rosetten sumu ei oikeastaan ole runo- vaan laulukirja, joka sisältää sekä laulujen sanat että nuotit. Jo pelkän hakemiston silmäily vakuuttaa sävel- ja sananikkarin monipuolisuudesta ja uteliaasta ja leikkisästä mielestä: Ikääntyneen ornitologin kaiho, Leijonien ruokapuheet, Pyhäkoulussa, Poromies on erimies, Kun Higgsin bosoni löytyi. Monet tavallisemmissa aiheissa pysyttelevät laulelmat tuntuvat runouden näkökulmasta hieman liiaksi tutunomaisilta. Laululyriikan arviointi runoutena on muutenkin vaikeaa, koska se useimmiten on enemmän kierrätystä kuin pyrkimystä ilmaista jotain uutta ja ennen sanomatonta.

Salmi Anita, Pietarsaari: Kuu kutoo ajan säikeitä

Anita Salmen runokokoelma sisältää pieniä, lyhytsäkeisiä, tarkkaan punnittuja runoja, joissa on runsaasti kuvallisuutta ja yksityiskohtia, sekä luonnonhavaintoja että minän mielenliikahduksia. Kirjoittajanote on varma ja teosta on mukava selailta ja pysähdellä lukemaan parhaita paloja tarkemmalla silmällä. Rakkauden hurmuksesta ja tuskasta on näissäkin runoissa paljon kysymys. Aika usein runokuvat tuntuvat tarpeettoman suureellisilta näin vähäeleiseksi tarkoitettuun ilmaisuun, mutta onnistuneimmillaan sanottava ja sanottu kohtaavat toisensa tasapainoisella tavalla: ”Kaupungissa, / valoerämaassa / pimeän hetki ja / sokeat ikkunat.”

Sane Anneli, Helsinki (?): Näiden metsien vihreä hämärä

Anneli Sanen runokokoelma kertoo matkoista ja vaelluksista, metsästä ja luonnosta ja mielteistä, joita kulkeminen on synnyttänyt. Runoissa eletään nykyhetkeä, mutta samalla niissä on viittauksia menneeseen, nuoruuden ihanteisiin ja unelmiin. Tunnelma on sympaattinen ja valoisa ja ilmaisu luontevaa kautta linjan. Pientä karsimista runot olisivat kaivanneet, mutta parhaat runot ovat

löytäneet muotonsa hyvin: ”Puhuvat samaa kieltä / seitsenkuinen ja sinisorsat, / rantapajukon tintit ja satakielet. / Ilma täynnä säksätystä, / kujerrusta ja riemunkiljahduksia.”

Sollo Eeva, Lahti: Pieni surullinen kirja

Eeva Sollon pieni kirja on täynnä surua ja toivottomuutta, läheisen ihmisen kuoleman aiheuttamaa tyhjyyden kokemusta. Mikään ei lohduta, ei tuo toivoa. Runot eivät ole huonoja, mutta jäävät melko yksitasoisiksi, itseään toistaviksi. Toisaalta runot eivät ole myöskään valheellisia vaan käsittelevät aihettaan suorasti ja kaunistelematta. – Yksi hieno runo teokseen sisältyy: Kuollaanko kohteliaasti, jossa kipeää aihetta on käsitelty sellaisella illuusiottomalla voimalla, jonka olisi toivonut kestävän koko kokoelman ajan: ”Kuollaanko kohteliaasti? / Hiljaa etteivät muut häiriinny / eikä kenellekään tule paha mieli. // Sairaalan sängyssä, / hälytyskelloa soittamatta / ja vuodevaatteita sekoittamatta. // Hiljaa. / Pysytellen vaivalloisesti paikoillaan. / Toivoen ettei viimeinen kouraisukaan heittäisi / sopimattomaan asentoon. / Tai jättäisi ikävästi kärsivän näköiseksi. / - - - / Voi, miten hiljaa voikaan lähteä, / hampaita yhteen purren, / ketään häiritsemättä.”

Svetloff Kaarina, Janakkala (Turenki): Kaarnavene

Kaarina Svetloffin runoja voi luonnehtia parhaiten sanalla ”todellisuudentajuinen”. Kaarnavene on eräänlainen haja-asutus-Suomen Spoon River antologia, jonka kaunistelemattomat monologit onnistuvat toistuvasti pelkistämään muutamaan riviin olennaisen kokonaisuudesta ihmiselämästä. Runot ovat ironisia, väliin jopa sarkastisia, ja kaikkea sanottua leimaa virkistävä häpeilemättömyys: ”Antologian julkistamistilaisuus / Tapasin naisen, joka oli hienonnäköinen / ja tuoksui. / - - - / Jouduttiin vierekkäin kahvia juomaan, / varmaan joku dosentti tai tohtori. / - - - / Naisen lempiharrastus on antiikki / mieluiten 1700-luvun ranskalainen. / Meidän firma sponsoroi tätä antologiaa, / se sanoi, en minä täällä muuten. / Katselin, miten kahvi soljui timanttien läpi / niin hienoon ihmiseen.” – Runot eivät ole lainkaan synkkiä ja nihilistisiä, vaikka se vaara olisi tällaisen aiheiston pohjalta olemassa. Teos on rosoinen, viimeistelemätönkin, mutta todellisuuden lujalle pohjalle rakennettu kokonaisuus kestää. ”Niin soon, / kaveri pitäs saara. / Aamu-usvas kattelee sarkoja, / kauempana taatanmettiä, / kuuloo variksien rääkynät, / kostuu silimät väkisin / syksyllä varsinnii. / Äitee istuu kiikkustuolis / päivät pitkät kissa sylis. / Tulis nainen ja sanoos, jotta / täs mä ny oon, / tee mitäs tykkäät.” Rehellisyys on kirjallisuudessa arvokas hyve, vaikka sille ei aina normaalissa elämässä sijaa löydykään. Niin se menee.

Syrjäsuu Uuna, Lieto: Outoja merkkejä

Pitkät tekstit liikkuvat jossain myyttien, kuvitelmien ja menneisyyden etämaailmassa. Kuvasto on ihmisen kokoa suurempaa: meriä, virtoja, temppeleaukioita, jyrkänteitä, luolia, taivaanrantoja. Kirjan takakannessa esitetään väite, että lukijan on moderneja runoja helpompi päästä näiden proosarunojen sisään, mutta luultavasti asia on päinvastoin. Kirjan kansi on kuitenkin kaunis, eivätkä runotkaan mahdottomia ole, mutta kylläkin pintatasolle jääviä.

Tammela Taisto, Oulu (Haukipudas): Juhannusjuhlaa

Tanakka kokoelma koostuu japanilaiseen mittaan laadituista, pääasiassa luontohavainnoissa pysyttelevistä pikkurunoista. Teoksessa on varsin runsaasti sen tyyppistä elottoman elollistamista, jota yleisesti pidetään runoudessa epäaitona ("Lähteen silmäke / kuurakaulus suojanaan / näkee auringon / poistavan jänkäsumun / Ruska juhlii kauneuttaan"), mutta sieltä täältä löytyy myös aidon lyyrisyyden helkähdyksiä, jollaisten perustalle kokoelman olisi voinut rakentaa kokonaan: "Elosalamat / yhdistävät varjomme / täydenkuun aikaan".

Wegelius KM, Turku: Pisan portaat

Kokoelma on jaettu viiteen osastoon, joiden teemoiksi keskittyvät esimerkiksi ihmissuhteet, talous ja luonto. Teoksen avaavissa rakkausrunoissa kirjoittaja on vahvimmin omana itsenään läsnä, sen jälkeen liikutaan enemmän yleisellä, objektiivisemmalla, ehkä myös kuivakkaammalla tasolla. Runot ovat selkeitä ja tarkkaan mietittyjä, mutta paljon mediassa esillä olevien teemojensa takia samalla näkemyksissään tutunomaisia, jopa ennakoitavia. Pieni revittely, sanottavan kääntäminen nykyrunon kielelle olisi voinut olla sivistyneen asiallista lähestymistapaa hedelmällisempi. Terävät aforismit ovat ajattelun kokonaisuuden parasta antia: "Luonto on elämyspuisto, jossa poiketaan vapaa-ajalla."

Vepsäläinen Pekka, Vesanto (Tiitilänkylä): Savon Antero Vipunen

Pekka Vepsäläinen on tehnyt mittavan urakan toteuttaakseen "miehen päiväunen, runomuotoisen romaanin" niin kuin hän itse teoksensa kuvailee. 150 sivua kahdelle palstalle kohtalaisen pienellä prääntillä ladottua kalevalamittaa on iso työ etevimmällekin kielimiehelle, joka Vepsäläinen toki epäilyksettä on. Melko uuvuttava luku-urakka lähes 10 000 runosäkeen mittainen Antero Vipus - seikkailu on aiheeseen syvällisemmin perehtymättömälle maallikolle, mutta tuloksen sujuvuus käy selväksi ja kiinnostusta uskoisi löytyvän niin Suomen kielen kuin historiankin tutkijakunnan sekä alan harrastajien taholta.

Kertomus-, novelli- ja pakinakokoelmat

Dammert Aili, Ylivieska: Mukiin kirjoitettu

Aikaisemmin jo runoilijana kunnostautuneen Aili Dammertin uuden teoksen alaotsikkona voisi Kolumnien sijaan olla myös Lyhytproosaa tai jopa Tajunnanvirtaa, sillä siinä määrin omanlaisiaan kokoelman tekstit ovat. Normikolumneja nämä kirjoitelmat ovat korkeintaan aiheidensa puolesta. Kielellisesti tekstit ovat niin kekseliäitä, että vastaavaa ei löydä kuuluisampien kollegojenkaan aikaansaannoksista. Turhaa juhlallisuutta vältellään sarkasmin keinoin: "Suomi on pitänyt kättä pystyssä pohjoisella pallonpuoliskolla kohta sata vuotta." Ironia kääntyy sulavasti myös itseironiaksi: "Ajattelen, olen siis toisinaan olemassa." Dammert kritisoi nykyajan pinnallisuutta ja välineriippuvuutta: "Humpuukiteollisuus on valjastanut meidät uhreikseen." Havainnot ovat tarkkoja ja teräviä: "Markkinatalous ei ajattele pientä. Pieni on kaunista mutta kallista." Hyviä oivalluksia on solkenaan ja ajatukset ovat tarkasti mietittyjä. Isompana annoksena kolumnit kenties tuntuvat jo liiankin venkoilevilta – kielellistä ilotulitusta ei varsinaisesti ole pyritty

hillitsemään – mutta pienissä erissä keskivertoa huomattavasti oivaltavampi paikallislehtikirjoittelu huvittaa kekseliäisyydellään ja onnistuu siinä ohessa sanomaan jotain osuvaa yhteiskunnastakin.

De Wolff Kaarina, Espoo: Pieniä nostoja

Pieniä nostoja -kokoelman novellit ovat tarinoita erilaisista taakoista, joita ihmiset elämässään joutuvat kantamaan. Takakansi kiteyttää teeman: ”Jokaisella on taakkansa, joillakin raskas, toisilla hieman kevyempi.” Niminovellissa ikääntynyt Berit käy senioritalon jumpassa, jota nuori ja sirkeä Susanna vetää. Berit on kyllästynyt omaan elämäänsä alkoholisoituneen Pasin kanssa ja kadehtii Susannan nuoruutta ja huolettomuutta. Lopulta paljastuu, että myös Susannalla on oma, joskin kenties myös rakas taakkansa. Huhtikuun viidestoista tarjoaa sarkastisen näkökulman päähenkilön aviomiehen kuoleman vuosipäivän muistamiseen. Vihreä takki, Parkkihallissa ja Kytiksellä ovat kaikki hyvin kiteytettyjä kertomuksia elämästä, jossa onnistumiset ovat suhteellisia ja kaiken yllä lepää raskas varjo, joka ei mene pois. Kokonaisuutena novellikokoelma on etevää, pelkistettyä kerrontaa, jonka ainoana heikkoutena on negatiivisuus, joka teoksen henkilöiden suhtautumista itseensä ja muihin leimaa. Mutta ehkä se on taakan painamien ihmisten yhteinen inhimillinen ominaisuus.

Haaksluoto Mikko, Kotka: Syksystä joulukuun: novelleja vuosilta 1998 ja 1999 (2019)

Kokoelma pitää sisällään seitsemän Haaksluodon yli 20 vuotta sitten kirjoittamaa tarinaa. Muutamat niistä ovat aika pitkiä, Tilipäivä melkein puolensataa sivua. Tarinoita yhdistää itäsuomalainen miljö ja aika: liikutaan 1980- ja 90-luvuilla. Teksti on sujuvaa ja dialogivetoista, mutta kertomuksia vaivaa henkilöiden yksilöllisyys ja alleiviivailu - lukija kyllä huomaa tyhjäntoimittajan tyhjäntoimittajaksi ilman, että sitä hänelle erikseen kerrotaan. Yksinäisyys, alkoholismi, työttömyys ja muut lama-ajan ilmiöt tuodaan esille sievistelemättä, mutta myös hieman mielenkiinnottomasti. Kaltoinkohdellusta koirasta kertova Lurpan tarina on kokoelman paras: siinä on tunnetta ja persoonallista sävyä.

Hukkanen Reino, Oulu: Puutteenlaakson mahtavat miehet

Postuumisti kirjailija Reino Hukkasen (1912 – 1988) jälkeen toimitettu kirja kertoo omakohtaisesti koettuja muistoja ja myös kuultuja tarinoita Siikajoen suurista uitoista ja tapahtumista jokivarsilla. Kirjassa sivutaan myös ilmeisesti kirjoittajan omakohtaisia sotakokemuksia. Kirja on tallentanut samalla myös autenttista alueen historiaa, joskin tietysti kirjoittajan omasta näkökulmasta. Kirjallisesti lahjakas mies kirjoitti myös pakinoita eri lehtiin ja yleisönosastoihin nimimerkillä ”Huitova Hukkanen.” Työstään metsätyömiehenä hän sai Vapaudenristin ansiomitalin. Kirjoittajalla on ollut oma ja hieno kirjoitustyyli, josta asiat selviävät lyhyillä, väliin pikkuisen pidemmällä lauseilla. Tämän teoksen tarinat etenevät letkeästi ja sujuvasti, sopivalla huumorilla höystettyinä. Suuri Luonto on muutamalla valitulla sanalla joka käänneessä mukana, samoin Suuri Tuntematon erämaan tukkikämpissä ja niittyladoissa tai pimeyden keskelle turvaksi ja lämmön lähteeksi sytytetyn nuotion takana olevassa läpitunkemattomassa pimeydessä. Helppolukuinen kirja imaisee lukijan mukaansa. Lukijaa kuitenkin häiritsee repliikeissä lainausmerkkien ja repliikkiviivojen samanaikainen käyttö.

Jussila Veijo, Taivalkoski: Tarinoita Taivalkoskelta

Kirja sisältää vajaan neljäkymmentä 1-5 sivun mittaista kertomusta, joista suurin osa on Veijo Jussilan kirjoittamia ja joista monet on julkaistu aiemmin yksittäisin teksteinä Päätalo-sanomissa. Lisäksi kirjan lopussa on kymmenkunta Jussilan runoa.

Teoksen ulkoasu, taitto ja valitut valokuvat ovat korkealaatuisia. Tekstit liittyvät pääosin Kalle Päätaloon tavalla tai toisella, mutta mukana on myös erittäin arvokasta muistitietoa monista jo edesmenneistä taivalkoskisista merkkihenkilöistä. Mukana on myös asia-artikkeli metsätyön kehityksestä; sen muutama asiavirhe ei pudota tekstin arvoa.

Proosatekstien kieli on pääosin hyvää kirjakieltä, joskin aivan ensimmäisten tarinoiden kielessä on luvattoman paljon kömpelyyksiä ja hiukan epäonnistunutta Taivalkosken murretta. Tekijän kertovat, riimittömät runot ovat mukavaa luettavaa, riimitetyt väkinäisempiä.

Kaario Irmeli, Espoo: Häpeähäät

Häpeähäät koostuu kahdesta lähes satasivuisesta novellista ja kahdesta lyhyemmästä tekstistä. Naisten kasvutarinoiksi luonnehdittavat novellit Häpeähäät ja Sieppaus todistavat kertojansa monipuolisesta sivistyksestä ja mielikuvituksen lahjasta, mutta jäävät taiteellisessa mielessä melkoisen raakileiksi. Kerronta on yksityiskohdiltaan runsasta, mutta ei oikein johda mihinkään. Detaljeja olisi kannattanut säännöstellä ja keskittyä enemmän tarinan kuljettamiseen. Kirjoittaminen on rikkaruohojen karsimista, on joku viisas todennut.

Kaario Irmeli, Espoo: Kätketyt tunteet

Satasivuinen pieni kirja koostuu neljästä novellista, muutamasta eletyn elämän muistelosta ja joukosta runoja. Novellit ovat ehkä turhankin dramaattisia, mutta samalla aidon elämänmakuisia ja todistavat varsin mainioista kertojanlahjoista. Aidosti hieno tarina on Kesällä kerran, nuoren naisen ja pienen lapsen sydänlämpöinen kuvaus, joka tuo luontevuudellaan ja elämänymmärryksellään suorastaan jotkut naiskuvauksen klassikot mieleen. Tavallisen ihmisen ankaraa elämäntaivalta käy ansiokkaasti läpi myös novelli Selma ja Rouva.

Laukkanen Hannele, Iisalmi: Tanssittava tsuppari ja muita tanssitarinoita

Tanssittavan tsupparin novellit kertovat lavatansseihin ja ylipäänsä suomalaiseen tanssikulttuuriin liittyvien episodien kautta kahden naisen elämänpituisen tarinan varhaisesta lapsuudesta toisen kuolemaan saakka. Ensimmäisessä tarinassa eletään sodanjälkeisen niukkuuden aikaa, viimeinen novelli ajoittuu joulukuun 7. päivään 2010, jolloin toinen kirjan päähenkilöistä kuolee – ironisesti samana päivänä Kari Tapion kanssa. Eri aikojen ilmapiiri ja tunnelma kuvataan tanssikohtausten kautta. Kirjoittajanote on realistinen, mutta samalla humoristinen, elämää ja ihmisiä ymmärtävä. Tavallisen suomalaisen ihmisen sielunmaisemaan onnistutaan tunkeutumaan keskimääräistä syvällisemmin. Kertojanääni on varma kautta koko teoksen ja sopivan pituisen kirjan lukee yhdeltä istumalta mielikseen.

Lauri Tauno, Ranua: Hilloja pölyttämässä

Kokoelma sisältää aiemmin lehdissä ilmestyneitä pakinoita, jotka on jaettu kahteen kokonaisuuteen: Isän selän takana ja Mikon kanssa hillassa. Ajallisesti liikutaan 1950-luvulta teknologisen murroksen kynnykselle. Parhaimmillaan kirjoittaja on kertoessaan lapsuutensa ja nuoruutensa Sarakylästä ja sen ihmisistä - päsejä unohtamatta. Armoton hillakuume ajaa hämmästyttäviin suorituksiin ja juuri hillatarinoissa havainnollistuu kirjoittajan kyky sommitella absurdiä huumoria ja itseironiaa. Näkökulma on maanläheinen ja menneisyyden sattumukset kuvataan elävästi. Esimerkiksi tarina hammastuskasta kuvaa osuvasti silloisia elinolosuhteita. Selviäisiköhän nykyihminen moisesta edes hengissä? Varhain menehtynyt isä, ”paras kaveri ja tietolaari”, on tärkeä henkilö. Olisi mielenkiintoista tietää, missä ja milloin kukin kirjoitus on alun alkaen julkaistu.

Ollila Helena, Rauma (Lappi): Keijukaiskesä ynnä muita juttuja

Kirjan kolumnit on julkaistu vuosina 2002-2017 eri lehdissä ja ne on jaoteltu aiheensa mukaisesti neljään eri kategoriaan. On ajatuksia äitiydestä, perheestä, maatilan elämästä ja politiikasta. Monessa kertomuksessa tähdennetään maaseudun merkitystä ja perinteistä arvomaailmaa. Teksti on sujuvaa ja varmaotteista, sen painotukset ovat kolumnille sopivan rytmikkäitä. Kantaaottavuus on välillä rivien väleissä, toisinaan taas selkeänä johtoajatuksena, mikä tuo lukemiseen sopivaa vaihtelevuutta. Alkuperäisestä yhteydestään irrotettuina etenkin politiikkaa käsittelevät kirjoitukset menettävät ajankohtaisuutensa ja sitä myöten aika paljon tehovoimaansa. Äitiydestä ja maatilan arjesta kertovat jutut kestävät paremmin aikaa.

Sihvola Päivi, Pietarsaari: Holopaisen hymy

Kokoelma sisältää kymmenen novellia, jotka sijoittuvat samaan kaupunkiin ja joissa esiintyy samoja henkilöitä. Aika ja näkökulmat vaihtelevat, mutta kokonaisuus pysyy eheänä. Parhaimmillaan ollaan aloitusnovellissa Televisio, jossa näkökulma on lapsen. Kirjoittaja hallitsee kaunokirjallisen ilmaisun ja sen keinot. Kerronnassa on varma ote ja vahva tunnelma, sen rytmi on kohdallaan. Joissakin novelleissa unet, alitajunta ja intuitiot nousevat esiin, todellisuus rakoilee ja muuttuu läpikuultavaksi. Kirjan taittoa olisi voinut viimeistellä ja tekstiin on jäänyt myös muutamia lyöntivirheitä.

Tammela Taisto, Oulu (Haukipudas): Suon neljä vuodenaikaa ja muita kertomuksia

Pääosassa omaelämäkerrallisissa novelleissa on pohjoinen luonto. Myöhäisillan auringon laskevat säteet, taitavasti lentelevä lapintiira tai suomalaisemat tarjoavat mieleenpainuvia näkymiä. Ollaan kalassa, metsästetään, poimitaan hilloja, sivutaan lappilaista tarinaperinnettä silmäkääntäjien ja selvännäkijöiden muodossa. Novelli Yhdeksäs aalto kuvaa vaikuttavaa kamppailua veden voimaa vastaan. Muut kuin luontoaiheiset tarinat olisikin voinut jättää kokoelman ulkopuolelle, niin kokonaisuudesta olisi tullut eheämpi. Silti teos on tasapainoinen ja tunnelmaltaan läsnäoleva. Tankarunot sopivat hyvin kertomusten henkeen ja nekin korostavat osaltaan kirjan läheistä ja kunnioittavaa luontosuhdetta.

Ukonaho Markku, Helsinki: No jopas sattui! Hupinovelleja

Kuten kirjan nimikin jo vihjaa, kertomusten huumori perustuu toiminnallisuuteen, usein onnettomuuteen tai vahinkoon. Päähenkilöt ovat keski-ikäisiä miehiä, poikkeuksena työlleen omistautunut verovirkailija Viivi Reuna tai pippurinen Saimi Sakarainen. Naiset pirttihirmuja. Henkilöhahmot ovat stereotyyppisiä karikatyyreja, naivistisen yksinkertaisia. Syvyyttä heistä ei juurikaan löydy. Kertomuksen punainen lanka muodostuu näiden hahmojen elämäntarinoista, jotka käydään läpi pikakelauksella. Teksti on sinällään sujuvaa ja kerronnan keinot ovat kirjoittajalla ainakin enimmältä osin hallussa, mutta tarinat toistavat liiallisesti samoja kaavoja. Ja kun yrittää olla kovin hauska, ei monestikaan sitä ole. Tähän olisi voinut auttaa näkökulman vaihdos, sillä itselleen nauraminen on paljon kiinnostavampaa kuin muiden kammelluksilla pilailu.

Elämäkerralliset

Ahola Maija, Liminka: Isäni, Arvi Tahkolan syntymästä 100 v

Maija Aholan kolmas teos kertoo kirjoittajan isän elämästä, joka on jaksotettu asuinpaikkakuntien mukaan Kuusamoon, Ruukkiin ja Kempeleeseen. Elämänvaiheet käydään läpi lyhyesti ja ulkokohtaisesti ja teksti lähenee yksinkertaisessa ilmaisussaan selkokieltä. Mukana on myös runoja ja paljon kuvia kirjoittajan tekemistä värikkäistä maalauksista. Vaikka vaikeitakin asioita käsitellään, esimerkiksi puolitoistavuotiaan Esko-veljen hukkumista vesisaaviin, on tarinan perusvire myönteinen. Se olisi vain kaivannut lihaa luidensa ympärille. Sukulaisille ja muulle lähipiirille tällaisella elämäkerrallisella dokumentilla on varmasti merkitystä.

Eskola Juhani – Räisänen Tapio, Taivalkoski: Minä Tapsa, Ensimmäinen suomalainen suurmäen maailmanmestari

Kirja on runsaan sadan sivun mittainen, hiukan monistemaiseksi jäänyt, vaatimaton teos, jonka sisältö on kuitenkin rautaa. Kirja on tehty minä-muodossa, Tapio Räisänen itsensä kertomana. Aikajana kattaa maailmanmestarin elämän lapsuudesta eläkeikään saakka, urheilu-uran lisäksi teoksessa on merkittävä osa myös Räisänen yrittäjäuralla. Räisänen ottaa myös vahvasti kantaa suomalaisen mäkihypyn valmennuksen nykytilaan. Lopussa on vielä lyhyesti kerrattu mestarin elämän tärkeimmät vaiheet, ja ihan lopussa hieno valokuvakokoelma. – Kirjan teksti on hyvää kieltä, sujuvaa, johdonmukaista, helppolukuista. Päällimmäiseksi vaikutelmaksi jää, että taivalkoskelaisten Tapsa olisi ansainnut kunnianhimoisemman kirjan. Mutta ehkä tämäkin kuvaa Tapsan tavallista vaatimattomuutta.

Heikkilä Urho, Ranua: Saariharju, kotiseutuni Ranualla

Tämä upeasti juoksutettu tarina lienee elämäkerrallinen romaani, vaikka otsikko viittaa enemmän kylä- tai kotiseutukirjaan. Kirjaa ei ole kirjoitettu perinteisen elämäkertakirjan tapaan minä-muodossa, vaan tarinoiden henkilöillä on nimi ja rooli. Kirja ei ole myöskään tyyppillinen kyläkirja, vaikka Saariharjun asukkaista ja taloista ja jonkin verran niiden historiastakin kerrotaan. Mukana on myös valokuvia vuosikymmenten takaa.

Kirjoittaja on armoitettu tarinankertoja, joka vie lukijansa mukanaan savotoille, uittoon, kanavankaivuun, sota-ajan tapahtumiin, kaupantekoon ja pirssin ajamiseen. Herkullisia tilanteita vyöryy lukijan silmien eteen toinen toisensa jälkeen, juoni juoksee sujuvin dialogein eteenpäin, ja varsinaisen kerronnan osuus tuntuu vähäisemmältä kuin se kuitenkin tosiasiasa on. Muutamissa kohdin tekstissä on kömpelyyttä ja ilmeisiä kirjoitusvirheitä, jotka eivät suurenmoista tarinaa kuitenkaan häiritse. Kronologisesta juoksutuksesta poiketaan aika ajoin, kun eri henkilöt muistelevat itselleen tapahtuneita sattumuksia – nekin muokkaavat tarinan henkilökuvia mainiosti.

E erityisen mieleenpainuvaa 300-sivuisessa tarinanjärkälässä on se, että teos ei mässäile kiroilulla, juopottelukohtauksilla tai härskeillä jutuilla, joilla lukuisat savotta- tai kyläromaanit hakevat huomiota. Todellinen tarinankertoja osaa tehdä velmun ja koukuttavan tarinan ilman turhia tehosteita.

Kaario Irmeli, Espoo: Pietarista Bulevardille. Emigranttina ja evakkona

Kirjanen kertoo Irmeli Kaarion isoäidin Maria Wetterstrandin (1878–1962) elämäntarinan. Teos on suurelta osin Marian omaa muistelmaa, jonka Irmeli Kaario on myöhemmin editoinut. Vuodet ovat kuljettaneet Marian perheineen Pietarista Karjalan kannakselle ja lopulta Bulevardille Helsinkiin. Elämä on ollut tapahtumarikasta, mutta ei aina pelkästään onnellista. Venäjän vallankumouksen ja Suomen talvi- ja jatkosodan melskeissä Maria on menettänyt kahdesti kotinsa. Kovatkaan kokemukset eivät kuitenkaan ole Mariaa nujertaneet, ja tyttärentyttären muisto mummistaan on arvostava ja kaunis: ”Hänessä ei ollut hiventäkään pahuutta eikä katkeruutta.”

Kaario Irmeli, Espoo: Pietarista Bulevardille. Förvärvarn, ärvarn, fördärvarn

Toinen osa Pietarista Bulevardille -trilogiasta käy läpi Irmeli Kaarion äidin Ester Wetterstrandin (1904–1991) elämää. 60-sivuinen kirjanen on kirjoitettu minämuotoon eli muistelijana on Ester itse. Esiin piirtyvä kuva kertoo lahjakkaasta, voimakastahtoisesta ihmisestä, joka nuoresta pitäen on tottunut tulemaan omillaan toimeen. Avioliitto, lasten syntymät, puolison kuolema ja ulkomaanmatkat käydään läpi asianmukaisesti. Elämä on ollut värikylläistä koulunkäynteineen 1920-luvun Viipurissa ja matkusteluineen 1960-luvun Ranskassa ja Italiassa. Kiinnostavin episodi on romanssi tulevan kirjailijan Unto Seppäsen kanssa. Seppänen on kirjoittanut Esterille parisataa kirjettä ja runoa, joista yksi on sisällytetty mukaan tähän pienoiselämäkertaan. Se, että Seppänen vaihtoi myöhemmin runoilun proosaan, on näytteen perusteella ollut viisasta.

Kaario Irmeli, Espoo: Pietarista Bulevardille. Bulevardilta maailmalle

Kolmesta naissukupolvea kertova trilogia huipentuu Irmeli Kaarion omaan elämäkertaan, jonka vaiheisiin hän on jossain määrin viitannut jo aikaisemmissa, äidin ja isoäidin elämää kuvailevissa teossarjan osissa. Omasta elämästään kirjoittava joutuu tekemään aina päätöksen siitä, mihin puoliin elämästään hän teoksessaan painottuu. Poliitikot keskittyvät työuraansa, koska vain sillä on heidän kohdallaan yleisempää merkitystä, kun taas jonkun viihdetäiteilijän kohdalla yksityiselämän korostuminen on ymmärrettävää. Irmeli Kaarion teoksessa fokuointia ei varsinaisesti ole tehty, vaikka olisi ehkä kannattanut. Hyvä ratkaisu olisi voinut olla poimia rajallinen määrä

anekdoottimaista ainesta elämän eri ikäkausilta sekä esimerkiksi kohtaamisista kuuluisuuksien kanssa ja keskittyä niihin. Nyt juuri nämä herkulliset, kertomisen arvoiset tarinat kuten ritariksi lyöminen, golfharrastus ja shaahitar Farah Pahlavin ja Neuvostoliiton johtajan Nikita Hruštšovin tapaamiset hukkuvat monen muun, vähemmän kiintoisan kuvauksen joukkoon. – Mielenkiintoista historiankirjoitusta ja ajankuvaa Irmeli Kaarion teossarjaan joka tapauksessa sisältyy.

Karlsson Anumari ja Jani, Helsinki: 100nistin muistelmat

100nistin muistelmat perustuu syksyllä 2017 kantaesitettyyn monologi- ja valokuvateokseen. Nimi johtaa harhaan: mistään satanismista ei ole kyse. Kirja kertoo valokuvien ja sadan sanan kertomuksien henkilökohtaisen tunnustus- ja rakkaustarinan. Lapsuusmuistot kuvataan välähdyksenomaisia hetkinä, usein yksinäisyyden tai erilaisuuden kokemuksina. Kuva ja teksti rinnakkain aukeamalla synnyttävät lämminhenkisen ja inhimillisen vaikutelman. Runolliset kertomukset rakentavat kuvien ympärille monitasoisen maiseman. Onni, läheisyys, suru ja häpeä ovat yhtä aikaa läsnä, huumori on mustaa, mutta myös lempeää. Lukija voi peilata kuvista ja tarinoista itseäänkin. Kuten teoksen saatesanoissa todetaan: kaikkein henkilökohtaisin on usein myös yleismaailmallisinta.

Klefström Marja, Lohja: Wiipurin pelon ja toivon kevät 1918

Kirja perustuu kirjoittajan äidin kertomaan lapsuutensa ja nuoruutensa Viipurista Suomen sisällissodan aikana. Kirja on kirjoitettu ikään kuin kirjoittajan äidin päiväkirjana, lyhyinä katkelmina.

Kirja on riipaiseva kertomus siitä, mitä tapahtui sodan aikana ja vielä sen jälkeisinäkin päivinä, kun punainen terrori vaihtui valkoiseen mielivaltaan. Kirjoittaja on lähdeaineistoon tukeutuen perehtynyt siihen, mitä Viipurissa mihinkin aikaan todella tapahtui ja tapahtumia tarkastellaan yhden perheen näkökulmasta. Suureen kansalliseen ja viipurilaiseen tragediaan lomittuvat sujuvasti yhden perheen ja perheenjäsenten henkilökohtaiset tragediat. Kirja on kirjoitettu eleettömällä, erinomaisella suomenkielellä, replikointi uskottavalla paikallisella murteella. Aihe, ympäristö, tapahtumat, henkilökuvat ovat onnistuneita niin, että lukija näkee ja kokee tapahtumat. Tapahtumat etenevät varsin verkkaan, mutta lukija kyllä uppoutuu tapahtumien tunnelmaan niin, että kirjaa on mahdoton laskea käsistään kesken.

Teos on ehdotonta huippua Suomen sisällissodan kuvauksena! Upeaa kertomakirjallisuutta!

Koponen Ritva, Liperi (Viinijärvi): Mennyt talvi

Kirjan tapahtumien aikaan sota on juuri loppunut ja kaikilla elämänalueilla ihmiset alkavat hiljalleen toipua inhimillisen hädän ja sodan jatkuvien kuolemien tuomista tuskista. Kirjan juoneen liittyy olennaisen ajankuvauksen lisäksi henkilösuhteiden dramatiikkaa. Kirjoittaja on tehnyt hienon ja jäntevän kirjan. Teksti luistaa, kerronta on helposti luettavaa ja asiat joista kirjoittaja kirjoittaa, voisivat tapahtua kenelle meistä tahansa. Eli teksti on elämänmakuista, pienen ihmisen elämästä kertovaa ja siksi kiehtovaa ja tuntuu niin tutulta. Kirjassa on paljon hyvää luonnonkuvausta ja sehän se meille suomalaisille sopii kuin voisilmä tai puolukat kaurapuuroon. Kannustan kirjoittajaa jatkamaan kirjoittamistaan, sillä taidot kyllä riittävät siihen oikein hyvin.

Koskinen Margareeta, Järvenpää: Hellin ja sisarukset

Margareeta Koskinen kertoo appensa äidin puoleisesta suvusta. Teoksen runko muodostuu apen tädin Hellinin ja muiden sukulaisten kirjeistä ja haastatteluista, mikä sopii hyvin teoksen mikrohistorialliseen luonteeseen. Kerronnan lomassa on faktalaatikoita historian tapahtumista. Nämä elementit muodostavat toimivan, sopivasti vaihtelevan kokonaisuuden, jota täydentävät hieno kuvitus ja miellyttävä taitto. Perheen vaiheita kuvataan koskettavasti ja mielenkiintoisesti. Hellin arki viiden alle kouluikäisen lapsen kanssa on raskasta. Kädet ovat täynnä työtä ja kiertävät saarnamiehet majoitettavana. Levoton, vaatimattomista oloista ponnistanut Eliel on lähetystyössä milloin missäkin, kauimmaisillaan Kiinassa. Enimmillään Tuiran talossa asui 18 ihmistä, saunakamarissakin oli neljä vuokralaista. Muutama pikkuvirhe (esim. Tuiran etäisyys Oulun keskustasta) ei vähennä teoksen suurenmoisuutta. Omalle suvulle kirja on aarre, vieraallekin mielenkiintoinen tarkkoine historiallisine yksityiskohtineen.

Kuivanen Arto ja Risto: Aikamatka maalle - ässiä ja suklaapatukoita

Teos sisältää tosipohjaisia, mutta dramatisoituja tarinoita veljesten lapsuudesta pienellä maatilalla Pirkanmaalla. Paljon kuvataan poikien puuhasteluja, joissa on yleensä teknisiä kokeiluja runsaasti mukana. On leikkiauton ja rotanloukkujen rakentamista, heinäntekoa, saunan lämmittämistä, tervanpolttoakin. Erityisen kohtikäyvä lukukokemus on tarina Saattajat, joka kertoo syksyisen pimeää koulumatkaa pelkäävästä pojasta ja häntä saattavasta koirasta. Kokoelma osoittaa, että muistelmateos toimii hyvin novellimuotoisenakin. Ei tarvitse välttämättä rakentaa yhtenäistä tarinaa.

Lasanen Matti, Oulu: Toppilan paanalla

Teoksen miljöönä on historiallinen Oulu, jota ei ole enää olemassa: Antellin nisukin kuuluu menneisyyteen. Haastatteluihin pohjautuvan kirjan näkökulma keskittyy Toppilaan, Koskelankylään ja Tuiraan 1930-luvulta 1960-luvulle. Elämä oli työntäyteistä, asuttiin ahtaasti ja lapsia oli paljon. Monessa kohdin lapset ja heidän tekemisensä ovatkin pääosassa. Oulun murre tekee kerronnasta autenttista.

Parhaimmillaan Lasanen on kertoessaan sattumuksia ja anekdootteja, mutta kirjan johtoajatus hukkuu tapahtumien ja henkilöiden runsauteen. Jäsentely ja kappalejako olisivat tehneet teoksesta lukijaystävällisemmän. Tiivistäminen ja näkökulman valinta nostaisivat tekstin oivaltavat kohdat selkeämmin esille. Lasanen on tehnyt kuitenkin kulttuuriteon kerätessään ja tallentaessaan nämä tarinat myös jälkipolvien luettavaksi.

Määttä Toivo, Kuopio: Tukeva takanoja

Kirja kertoo lyhyiden kertomusten kautta kirjoittajan oman elämän tapahtumista. Varsinkin iän karttuessa ihminen kun palaa mielellään menneeseen, jo elettyyn elämään ja niiden tapahtumiin: sekä huonoihin, että hienoihin hetkiin. Kirjoittaja näyttää viihtyvän luonnossa ja myös matkailee ulkomailla ahkerasti. Juoni kulkee köyhästä lapsuudesta Kuhmon rajaseudulta erityisopettajaksi eteläiseen Suomeen.

Määttä kirjoittaa hyvin, niin kuin opettajan kuuluukin kirjoittaa. Jotenkin tuntumaksi kuitenkin jää, että kirjasta puuttuu yhtenäinen sävel. Kirja on nimenomaan kertomusten kokoelma, josta kyllä saa tekijän elämästä kuvan, silti jotain tuntuu puuttuvan. Ehkäpä se jokin on juuri se, mitä meidän tavallisten pulliaisten elämästä puuttuu eli kiinnostavuus. Vanha sanontahan sanoo, että ”Totuuden puhuja ei saa yösijaa.” Kirjailijalle voisi tähän loppuun antaa ohjeen, että seuraavaan kirjaan mukaan ripaus järjestelmällisyyttä, tunnetta ja ristiriitoja. Kirjoittamisen taidot kun riittävät tähän oikein hyvin.

Niemelä Irma, Oikari Arvo, Mänttä-Vilppula (Vilppula): Kotiportista neljän tuulen tielle

Kirjoittaja perii isältään tämän kuoltua mustan salkun. Salkun sisällä on musta kannettava tietokone, hiiri, sähköjohto ja hiirimatto. Hautajaiset olivat tammikuussa, mutta vasta syyskuussa kirjoittaja päättää avata salkun. Isä oli osallistunut vanhoilla päivillään tietokonekurssille ja oppinut kirjoittamaan koneella. Koneelta löytyy sotatarinoita, kotikylän juttuja, tarinoita taloista, suk sien valmistamisesta, vanhoista työmenetelmistä, kylvömenetelmistä... Kaikkea mahdollista isän elämästä. Ennen tarinoiden alkua on lainaus J.L. Runebergin Vänrikki Stoolin tarinoista: ”Jotakin ehkä tietäisin, olinhan siellä minäkin. Ne korutont’ on kertomaa, ne ota, kallis synnyinmaa.” Tämä on lähtökohta hienosti kirjoitetulle ja kootulle teokselle. Kirjassa on runsaasti jatkosotaan kesällä 1942 joutuneen Arvo Oikarin ja hänen läheistensä kirjeenvaihtoa. Sota-ajan tunnelmat välittyvät hienolla tavalla nykypäivän elämän helppouteen tottuneelle lukijalle. Tuolloinhan kaikki oli toisin: pelättiin Suomen kohtaloa ja rukoiltiin apua ja voimia Korkeimmalta. Tekstin jännite säilyy alusta loppuun, mutta varsin vakavamielisen kirjan sivuilla elää myös romanttinen rakkaustarina, joka tuo vedet silmiin ja luo uskoa tulevaan. Kirja on hieno kunnianosoitus Suomen pelastaneelle sukupolvelle ja lukemisen arvoinen kirja jokaiselle isänmaataan rakastavalle nykypäivän suomalaiselle.

Niemi Ea, Kerava: Vihreäsilmainen Vieno

Ea Niemen äidistään Vienosta (s.1918) kirjoittama elämäkerta on sujuva ja lämminhenkinen pieni teos. Kirja tulee kertoneeksi yhden ihmisen elämän kuvauksena erään suomalaisen sukupolven kohtaloista yleisemminkin. Elämä maaseudulla on ollut työntäyteistä, mutta vakaata. Kirjoittajan omat muistot ja kokemukset lomittuvat luontevasti yhteen äidin elämänvaiheiden kuvailun kanssa. Kirjasta välittyy kaiken kaikkiaan positiivisuuden henki. Viimeisellä sivulla kiteytetään viisaasti: ”Elämä on pitkälti asennekysymys. Jos ei ole mahdollista muuttaa omia olosuhteitaan, on valittava sopeutuuko vai katkeroituuko. Vieno hyväksyi oman osansa.”

Sakomaa Henri, Helsinki: Fontanka 123

Sakomaa kuvaa kertomuksissaan opiskeluvuositään Pietarin yliopistossa. Miljöö on vaikuttava ja kuvatut tapahtumat välillä käännteissään hurjia. Venäläinen mentaliteetti ja kulttuurierot tulevat esille niin arjen kohtaamisissa kuin elämään suhtautumisessa ylipäätään. Kuvaus jää kuitenkin aika ulkokohtaiseksi, eikä henkilöissä ole oikein syvyyttä, vaikka kirjoittaja tutkailee aika ajojoin myös

omaa sisintään. Kielioppi ei ole oikein kohdallaan ja viimeistely olisi parantanut kokonaisuutta, joka on aiheensa puolesta mitä mielenkiintoisin.

Salo Kerttu, Lahti: Elämänkoulussa

Tässä kirjassa Kerttu Salo kertoo nuoruudestaan ja myöhemmistä vuosistaan – teos on siten tavallaan jatkoa alla arvioidulle kirjalle. Omaisuus jenkikassissa ja pahvilaatikossa hän menee ensin piikomaan maaseudulle ja sitten apulaiseksi lääkäriperheeseen. Löytyy mies ja moninaisia muita töitä. Tarina on monelle tuttu ja tyypillinen, mutta silti yksilöllinen. Ahkeran ja osaavan naisen ristinä on alkoholistimies, josta ei ole juurikaan apua arjen pyörytyksessä. Kertojan elämäntarina hahmottuu arkiaskareiden ja työn kuvauksen kautta, luterilainen työmoraali lienee selkäytimessä. Alussa kerronta onnahtelee, mutta paranee päästyään vauhtiin.

Salo Kerttu, Lahti: Häistä läksijäisiin: karjalaistytön tarina

Teoksen aikahaarukka on pitkä: se ulottuu 1800-luvun puolivälistä Kerttu Salon omaan nuoruuteen saakka 1950-luvulle. Esivanhemmista kertoessaan kirjoittaja tukeutuu osittain mielikuvitukseensa, osittain historiallisiin faktoihin. Etenkin Kertun traaginen lapsuus kuvataan tunnepitoisesti. Lähtö Karjalasta evakkoon, äidin kuolema keuhkotautiin Kertun ollessa 9-vuotias ja lasten joutuminen lastenkotiin koskettavat. Kirjoittaja paneutuu arkisten askareiden yksityiskohtiin ja pieniin hetkiin, mikä onkin tunnelman kannalta merkityksellistä.

Selkeämpi ryhmittely ja taitto sekä kirjoitusvirheiden korjaukset nostaisivat pääasiat selkeämmin esille. Kirjoittaja olisi voinut keskittyä joko esivanhempiensa elämän kuvaukseen tai omiin muistelmiinsa - kerrottavaa olisi varmasti riittänyt. Tarina kuitenkin puhuttelee lukijaa, mikä onkin tärkeintä.

Tenni Riitta, Helsinki: Ja kaukana siintää meri

Ja kaukana siintää meri on kaunis ja fiktiivinen elämäkertakertomus kirjailijan omista vanhemmista, pienen pitäjän Ainosta ja kirjailija Toivo Pekkasesta. Kieli on sujuvaa ja lämmintä ja kerronta johdonmukaista. Kertojaääninä ovat vuoroin Aino ja Toivo. Myös esimerkiksi Toivon äiti ja kirjailija saavat oman äänensä. Romaani pohjautuu niin kirjeisiin, lehtikirjoituksiin ja kirjailijan omiin muistoihinsa vanhemmistaan. Näistä koostuu ehjä tarina. Elämäkerrallisuuden lisäksi romaani on mielenkiintoinen ajankuva sodan jälkeisen Suomen elämästä ja ihmisten ajatuksista. Harvoin lukee näin miellyttävää kirjaa oikeasti eläneistä henkilöistä. On myös rohkeaa avata oman perheensä elämää näin tarkkaan kuin miten kirjailija on sen tehnyt. Tässä romaanissa osittaiset murreilmaisut eivät häiritse, vaan ne tuntuvat yhtä luonnolliselta kuin kirjakieli.

Tiitta Liisa, Kemi: Älä jätä minua

Kirja on vauhdikkaasti etenevä kertomus radanrakentajista ja heidän lapsistaan Hämeessä, Kainuussa ja Länsi-Pohjassa. Radanrakennuksen ammattilaiset kun siirrettiin aina sinne, missä rataa ei ollut, mutta uuden rakentaminen aloitettiin. Tarvittiin sopeutumiskykyä, sillä uusilla paikkakunnilla heitä katsottiin pitkistä ja kouluikäisiä kiusattiin jo pelkän eri murteen tähden.

Aikuisillakin oli vaikeaa, sillä heitä ei hevin hyväksytty vuosisatojen aikana muodostuneisiin ihmis- ja talousyhteisöihin kuin pitkän sopeutumisajan jälkeen ja silloinkin he jäivät vain ”porstuaan.” Kerronta etenee sutjakkaasti asiasta, tapahtumasta, ihmisestä ja tunnetilasta toiseen. Kirjan sivuilta välittyy kuitenkin vanhan sanonnan tunne, että ”Mikä ei tapa, niin se vahvistaa.” Kirjoittaja osaa asiat, mutta itse kirjoitustyö on ehkä edennyt liiankin nopeasti, nimittäin kirjan henkilöiden ääni sekoittuu tämän tästä tarinan kertojan ääneen, kun repliikkien erottamista kerronnasta ei ole tehty riittävän huolellisesti.

Unkuri Juhana & Tiitto Veikko, Helsinki: Nuori mies maailmalle lähti

Parikymppinen nuorukainen suuntaa kesällä 1968 Kainuusta Helsinkiin opiskelemaan ja sujahtaa juohevasti helsinkiläiseen elämänmenoon. Toisaalta kotitilan jatkamisasiat painavat sotaveteraanin vanhentuessa. Toki juoneen liittyy myöskin rakkausseikkailuja. Kirja kuvaa varsin ansiokkaasti 60-luvun loppua: Olavi Virta ja Tapio Rautavaara laulavat, Beatles ja Rolling Stones ovat uransa huipulla. Opiskelijapolitiikan merkkipaalu Vanhan valtaus kuvataan juurta jaksain. Kirja on hyvin kirjoitettu, mutta jollain tapaa intohimo ja elämänmaku jäävät puuttumaan. On vaikea edes kuvitella, että helsinkiläinen tyttötuttavuus ei puhuisi stadia. Tai isä-Ilmari ei ”veäntäsi kaenuuta ja joesi kahvea”. Murteiden käyttö korjaisi kirjan steriililydentuntoa huomattavasti ja toisi näin lukijalle enemmän mukana olemisen riemua.

Vilkuna Pekka, Nivala: Talonpoika Nivalasta

Pekka Vilkuna kertoo teoksessaan lapsuudestaan ja nuoruudestaan, vuosistaan eduskunnassa sekä matkoistaan maailmalla. Yhtenäinen tarina ei ole edes tavoitteena, mutta kertomukset kokemuksista ja näkemyksistä toimivat silti suhteellisen hyvin kokonaisuutena. On kerrottavaa ja on kyky kertoa, konstailematta ja toisinaan hulvattoman hauskaasti. Erinomaisen onnistunutta teoksen rakenteessa on se, että erilliset jutut, tapahtumien kuvaukset ja sattumukset ovat toisinaan hyvinkin lyhyinä lukuina – lukija ei missään vaiheessa ehdi pitkästyä vaan tekee mielenrentää eteenpäin. Kiinnostavinta ovat ehkä tarinat lapsuudesta: Varpu-siskon putoaminen avantoon, silmävamma ja aika tuberkuloosiparantolassa sekä hevosmuistot, mutta myös eduskuntakausien jutut ovat mielenkiintoisia. Henkilökohtaista minää ei irroteta tarinoissa julkisesta, kuten politiikassa mukana olleilla on usein tapana muistelmissaan tehdä. Tämä on hyvä ratkaisu, sillä näin kirjoittajasta syntyy kuva kokonaisena persoonana, verta ja lihaa olevana ihmisenä. Vilkuna ei silottele särmäänsä tai mielipiteitään, vaan tuo ne julki kuvia kumartamatta. Vanhoja lehtikirjoituksia olisi ehkä voinut karsia tai referoida: ne jäävät jonkin verran irrallisiksi, joskin niiden sijoittelu tämän tyyppisessä kerronnassa on aika hyvin onnistunut.

Romaanit

Aalto Jaana, Kouvola (Jaala): Sexodus

Sexodus on rohkea ja ujustelemattoman tarkasti kuvailtu romaani vieteistä, aisteista ja seksuaalisuuden voimasta. Romaanissa on lukuisia kertojahahmoja, pitkiä kuvauksia heidän ajatuksistaan ja teoistaan. Kerronta on hengästyttävää ja mukaansatempaavaa, joskin välillä

tekstiä on yksinkertaisesti vain liikaa. Jonkinlainen tarinan palastelu olisi parantanut lukukokemusta. Romaani olisi syntynyt myös vähemmällä henkilökuvauksilla ja -hahmoilla. Mukana on myös rikostarinan viitteitä, mutta ne jäävät kyllä eroottisten kuvausten ja hahmojen kuvailun jalkoihin. Ansiokas tuotos kaikenkaikkiaan, vaikkakin hieman raskaslukuinen, mutta huomattavasti parempi tuotos kuin kirjailijan aiempi teos. - Kirjailija osallistui myös edelliseen möllärikisaan.

Airola Inna, Seinäjoki: Kaaren kertomus

Kirja on perinteinen seikkailuromaani 880-luvun Suistamalan pitäjistä. Päähenkilö Kaare Vilgarrinpoikaa syytetään murhasta ja hän joutuu ystävineen pakomatalle. Tästä alkaa seikkailu, josta ei totisesti mielikuvitusta puutu. On holakoita, hiisiä, susia, velhoja, noitia, jaarleja, suuriruhtinas, sotilaita, metsämeriläisiä ja tammerilaisia. Kuljeskelualueina nuorilla seikkailijoilla on Riigimaa, Pohjola, Kaakkoismaa ja Pohjanmeren tausta aina Nornasaarille ja Kohinakorpeen asti. Kirja on huima fantasiakertomus ja innoituksensa kirjoittaja lienee saanut muustakin kuin takakannessa mainituista Suomen, Pohjolan ja Venäjän historiasta ja mytologiasta. Taru sormusten herrasta ja Robin Hoodin taru tulevat kyllä etsimättä mieleen. Sillä erotuksella kuitenkin, että tässä kirjassa ei ole huumoria tipan tippaa.

Kirja on äärimmäisen hyvin ja huolella kirjoitettu ja asian eteen on nähty vaivaa tosimitiehellä. Yksi asia kyllä pistää silmään harmittavasti: elämä on yhtä kurjuutta. Luulisi, että varhaisella keskiajallakin elämässä on jokin valonpilkahduskin ollut. Kokonaisuutena kirja on kuitenkin varsin mainio!

Hietala Tarmo Olavi, Helsinki: Valontuoja

Kirjoittaja on luonut upean uuden maailman, jonka elämä vastanee oman maailmamme 1500-1600-lukujen aikakautta. Kyse on erikoislaatuisesta seikkailukertomuksesta, jossa yksilöiden historia lomittuu sujuvasti oman maailmansa historiaan. Toisaalta kirjassa on kysymys vahvasta psykologisesta teemasta, myös uskontotematikasta, ihmisen raadollisuudesta ja hyvyydestä. Tavallaan kirja on symboliikassaan ja kokonaisuudessaan eräänlaista maailmanparannussaarnausta. Kielenkäyttö on sujuvaa, muutama koukeroinen virke, muutama yhdyssanakömmähdyks, pilkutus ajoittainen epäjohdonmukaisuus tai kuka-pronominin korvaaminen ketä-pronominilla ei häiritse lukemista. Lukemista sen sijaan häiritsevät pitkät, julistusmaiset selittelyt sekä niin monimutkaiseksi kudottu juoni, että kirja ei kyllä saavuta kovinkaan suurta lukijajoukkoa.

Huhtinen Timo P, Tampere: Toimeksianto

Toimeksianto on lineaarisesti etenevä ja ilmaisultaan ehjä romaani. Kieli on moitteetonta ja tarkkaa, ja kirjailija on selvästi aiheensa tuntija. Tarina erästä Pekka Ilmarisesta on kertomus keski-ikäisestä miehestä, hänen ajatuksistaan, tunteistaan ja työstään. Romaani piirtää kuvaa tunnollisen ja rehellisen suomalaisen miehen sielunmaisemasta. Toisaalta se kyllä panee kysymään, onko sielunmaisema todellakin noin tylsä ja kaavoihinsa kangistunut? Kirjoittaja kirjoittaa kyllä erinomaista ja puhdasta kieltä, mutta aiheen käsittely karkaa toistuvasti pieniin sivuasioihin, joita ei oikein jaksakaan lukea. Tekstiä raskauttavat osittain sanonnat ja sloganit, jotka eivät ole niin näppäriä, kuin kirjoittaja ehkä on tarkoittanut niiden olevan. Miellyttävää tarinassa

on sen selkeä alku, utuinen ja epämääräinen loppu on sitten hiukan oudompi. Näiden väliin mahtuu monta pientä ja yksinkertaista tarinaa, joiden kertomisessa kirjailija ei pidä kiirettä. Ihmisten ja miljöön kuvailu on ansiokasta. Kokonaisuutena kuitenkin hyvä romaani, joka ansaitsee palkintonsa.

Impiö Timo, Porvoo: Uhka

Kirja on 1600-luvun loppuun sijoitettu seikkailutarina Zane Greyn erämaaromaanien tapaan. Juoni on johdonmukainen, joskin hiukan epäilyttää päähenkilön yli-inhimillinen kestävyys hänen tarpoessaan kohti uutta ja parempaa elämää nälkäisenä ja useita vuorokausia ilman ruokaa. Myös lempeä on ilmassa seikkailukirjaan sopiva määrä ja lopussa kirjan nimenäkin oleva uhka väistyy ehkäpä liiankin helpolla tavalla.

Impiön teksti on lyhyttä ja helposti luettavaa, virheetöntä kieltä. Kirja on myös juuri sopivanmittainen, sillä aihe kantaa mukaan otettujen eväiden voimalla juuri ja juuri perille. Pienistä puutteista huolimatta kirja on lukemisen arvoinen.

Kaija Anna, Espoo: Missä sydän

Missä sydän on taidokkaasti ja mukaansatempaavasti kirjoitettu tarina nuoresta serafista Luvia Melekistä, joka tekee viimeisen harjoittelunsa ihmismaailmassa kirjailija Lis Bellon assistenttina ja hänen suojelijanaan. Kirja on sateenkaarifantasiaa, jossa sekoittuvat yliluonnolliset tai paranormaalit asiat ja hahmot sekä sydäntä läpäyttävä rakkaus. Lukijalle tulee etsimättä mieleen kirjoittajan kunnianhimoinen tavoite suhteellistaa hyvää ja paha. Siinä kirjoittaja on onnistunut varsin hyvin, minkä fundamentalistinen uskonnollisuus ihan varmasti kiistää. Kirjailija on onnistunut luomaan romaaniinsa mielenkiintoisen fantasiamaailman. Hän on myös synnyttänyt hyvät henkilöahmot ja kuvailee niiden olemusta taitavasti. Rakkauskohtaukset ovat taattua fantasiatavaraa ja niin kauniisti kerrottua, että niistä jää hyvä mieli. Kieli on sujuvaa, ammattimaista ja virheetöntä.

Kastelli Leila, Raahe (Pattijoki): Audetan tarina

Leila Kastellin romaani kertoo runsaan henkilögallerian kautta monenkirjavista rakkaus- ja sukulaisuussuhteista 1800-luvun Kreikan tietäjien ja parantajien yhteisössä. Kerronta on sujuvaa ja tarina etenee juohevasti, mutta eräänlainen ulkokohtaisuuden tunne teoksesta lopulta jää. Vierias kulttuuri myytteineen on niin kaukana nykysuomalaisen todellisuudesta, että vaarana on romaanin jääminen lukijoita koskettamattomaksi. Osaamattomuudesta tai uskalluksen puutteesta tekijää ei voi kuitenkaan syyttää, mikä on näissä kuvioissa aina huomionarvoinen asia.

Koskenranta Joella, Rovaniemi: John

Englantiin sijoitetun, sadunomaisen pienoisoromaanin miljöitä ovat mm. nunnaluostari, sirkus ja hevostila. Äitinsä luostariin hylkäämä, tynnyrissä kasvaneen oloinen John lähtee tutustumaan ulkomaailmaan ja kohtaa ennen pitkää rakkaansa, sirkuksessa leijonien kanssa esiintyvän Alyshan. Seikkailujen lomassa John kirjoittaa tuntemattomalle äidilleen lähettämättömiksi jääviä kirjeitä. Vertauskuvallisesta tarinasta on siis kyse, vaelluksesta nimeltä elämä ja vastausten etsimisestä sen

perimmäisiin kysymyksiin. Johnin elämän suurin mysteeri, äidin kohtalo ja syy siihen, miksi äiti jätti pienen poikansa nunnien kasvatettavaksi, saa lopulta selityksensä kuoleman kielissä nähdyssä unessa. 150-sivuisen romaanin lukaisee sujuvasti, mutta merkittävää muistijälkeä siitä tuskin monellekaan jää. Kirja on rauhallisesti virtaavalta kerronnaltaan taidokas, mutta tarinaltaan todellisuudesta liian kauas etäännytetty ja sen johdosta lopulta melko persoonaton. Toisaalta naiivin symbolistinen kitsch on tuskin haitaksikaan ja voi sellaisesta pitävää lukijaa hyvinkin viehättää.

Kulkki Timo, Zolling, Saksa: Syyllinen smaragdi

Syyllinen smaragdi on kirjailijan tuottaman kirjasarjan kolmas osa ja agenttitrilogian päätös. Romaani on edellisosiensa tavoin todellinen jännäri, jossa kokenut agentti Elias Harmaa laitetaan kuumiin paikkoihin. Kirjoittaja on tässäkin romaanissa päässyt kielellisesti erinomaiselle tasolle. Kirjan tunnelma on kansainvälinen, hahmot hyvin rakennettuja ja yksityiskohdat tarkoin kuvattuja. Kirjailija on nähnyt valtavasti vaivaa kirjansa miljöön rakentamisessa ja taustatietojen etsimisessä. Ulkoasulliset puutteet hieman häiritsevät lukemista, mutta kirjailijan ansioksi on laskettava hänen tekemänsä paikallistukset heti kappaleen alkuun. Taattua laatua jälleen kerran.

Kyllönen Kalervo, Gyms, Sverige: Sven – mystinen mies

Kirja kertoo varsin erikoisesta auvoisesta perheestä Pohjanmaan rannikkoseudulla. Yhtä erikoinen on myös perheen poika Sven. Kaikki sujuu perheessä paremmin kuin hyvin. Mieleen tulee Matti Kurikan (1863 – 1915) utopistiset ”Kalevan Kansa” -yhdistys kokeilut Ghillagoen kaivoskaupungissa Australiassa 1899 ja sen mentyä konkurssiin ”Sointula” -ihanneyhteiskunta 1901, joka sekä oli kolmen vuoden kuluttua vararikossa. Ihanneyhteiskunnissa oli tarkoitus yhdistellä pasifismia, Jeesuksen sanomaa ja marxilaista teoriaa.

Svenin mentyä naimisiin Liisansa kanssa ja heidän saatuaan lapsen kaikki kuitenkin muuttuu ja Svenin loppuelämä saa ihan uuden suunnan. Kirjan tarina soljuu eteenpäin kohtalaisen sujuvasti, mutta ranskalaiset viivat kirjoittaja olisi voinut unohtaa kokonaan ja antaa tarinan vain tulla.

Leivo E E, Kangasala: Soturiprinsessa

Leivo E E, Kangasala: Idän turkiskauppias

Kirjat ovat ensimmäinen ja toinen osa trilogiasta Kadonneen valtakunnan aikakirjat. Kyseessä on perinteisen ”vanhanaikainen”, puhdashenkinen seikkailukertomus 800-luvun Hämeestä. Hämäläistenkin elämään kuuluu niin normaali arki, kaupankäynti kuin heimosodat sekä puolustautuminen niin idästä kuin lännestäkin hyökkäileviä vihollisia vastaan. Vihollinen on joskus kaupankävijä, joskus taas verinen tuhoaja tai orjien etsijä. Kirjoittaja on luonut varsin onnistuneen varhaiseen historiaan sijoitetun elinympäristön eikä ainakaan tavallisella lukemisella yhtään historiaan sopimatonta kömmähdytä osu silmiin. Teksti on sujuvaa, helppolukuista, ihmiskuvaus mainiota. Juonen käänteet on sommiteltu hyvin ja seikkailutarina koukuttaa sen verran, että jäi todella harmittamaan, ettei luettavana ollut trilogian kolmatta osaa.

Moilanen Leo, Suomussalmi: Kahdesti kevennetty

Aiemmin jo viisi kirjaa kirjoittanut Moilanen pistää päähenkilönsä Unton seikkailemaan Suomussalmen metsätyömailla, juopotteluretkillä ja vieraisissa naisissa. Ay-politiikkaan liittyen juopotellaan myös Helsingissä. Taivalkoskikin vilahtaa tapahtumien vaihtuessa tiuhaan. Kirjan lauserakenteissa ja pilkkujen ja pisteiden paikoissa on jonkin verran hienosäädön varaa. Käsiteltävien aiheiden kronologiseen järjestykseen kirjoittajan kannattaa kiinnittää jatkossa enemmän huomiota. Kirjassa pilkahtelee välillä hyvää sanankäyttöä, jota kirjoittajan kannattaisi jalostaa. Lukukokemus paranisi. Kirjan ulkoasu saa kyllä kiitokset. (Kirjoittaja on kuollut muutama kuukausi sitten.)

Pajunen Marjo, Helsinki: Todellista matematiikkaa

Todellista matematiikkaa on kirjailijan kolmas omakustanneromaani. Tarina kuljettaa lukijaansa Azoreilla, sen rantahiekassa ja mutkaisilla teillä. Romaani on hyvällä kielellä kirjoitettu ja erittäin kuvaileva. Valitettavasti tarina vain ei tempaa mukaansa, vaikka jo ensi sivuilla lukijalle lupailaan mehevää arvoitusta, jonka ratkaisua pitäisi jaksaa odottaa. Päähenkilön hatarat tutkimukset suomalaisen Kristianin kohtalosta eivät vain kannata tässä romaanissa. Romaanissa on toki filosofisia puolia, elämän pohdintaa, kaukokaipuun purkamista, ihmislunnon ihmettelyä ja muitakin hyviä ja tarinallisia elementtejä, jotka olisivat paremmalla juonella päässeet kunnolla oikeuksiinsa. Kirjoittaja myös kuvailee viipyillen ja taidokkaasti miljöötä. Dialogit ovat moitteettomia, joskin hieman tylsiä. Romaani ei ikävä kyllä yllä kirjailijan edellisen romaanin tasalle.

Pakkanen Mervi, (?): Kiskojen kaiku

Kirjoittaja on pureutunut isoon asiaan, sillä hän kuvaa Sinikka-tyttösen lähes ensiaskeleita ihmiseksi tulon tiellä. Sinikkaa auttavat tässä kaksi erilaista isoäitiä, joiden molempien taustaan liittyy rautatie. Lukija voi nähdä kirjan sanoman myös siten, että juuri tuo rautainen tie on se, jota kohden ja sen vietäväksi Sinikan kannattaa ponnistella menestyäkseen elämässä ja tunteakseen itsensä täydeksi ihmiseksi. Kirja on hyvin kirjoitettu ja se antaa lukijalle paljon pohdittavaa joskus selviltä tuntuvien asioiden kerroksellisen kuvaamisen tähden: ”Minä sanon sinulle, Sinikka, anna murtuneen mielen olla kuin murtuneen varpaan. Älä ryve siinä, äläkä ota kumppaniksi.” Jokaisella kirjoittajalla on oma tyylinsä ja niin sen pitääkin olla. Tämä kirja on lukemisen arvoinen ja sen voi lukea jonkin ajan päästä uudestaan ja silloinkin siitä löytää varmuudella jotain uutta ja ehkä opittavaakin. Kirjoittaja voi hyvillä mielin jatkaa valitsemallaan tiellä.

Palola Jukka, Reisjärvi (Kangaskylä): Tulee everstille

Kirjan päähenkilö, Perhon kunnan Peltokankaan kylässä 1925 syntynyt Nestori Nurminen onnistuu kaikessa: sodassa, rakkaudessa, yrittäjänä. Rikkauskin löytyy onnenkantamoisena, ja kirjan lukemisen jälkeen jää epätodellinen olo: onkohan elämäkerrassa totta edes siteeksi vai onko

kysymyksessä kuitenkin fiktio? Tässä Mölläri-mestari-kisassa teos on sijoitettu romaani-kategoriaan.

Kirja on kohtuullisen sujuvasti kirjoitettu ja kieli on virheetöntä. Lukijaa kuitenkin häiritsee elämän auvoisuus. Elämän epäonnistumiset ovat useinkin se kirjan suola, mikä lisää lukijan mielenkiintoa.

Parikka Taina, Hamina: Tyttö ja Jalopeura

Hulvattoman upea aikuisten satu! Tai sitten rakkauskertomus tai veijariromaani, upea kuitenkin. Kirjoittaja kertoo saaneensa neuvoja kehittää kesymmästä aiheesta ”aikuisten satu”, johon sisältyy seksiä ja väkivaltaa – niinpä niitä onkin mukana, osittain teoksen juonen kantavana rakennelmana. Tosin varsinaista väkivaltaa on teoksessa vain pieni osuus, ehkä kokonaisuuden kaikkein brutaalein ja ehkä myös se hiukan epäonnistunein osa. Sinänsä sekin sopii juoneen. Toki aikakauden ja ylhäisön väkivaltaisuus ja piittaamattomuus tavallisesta rahvaasta pilkottaa läpi kerronnan. Tapahtumat sijoittuvat ruhtinaskuntien Saksaan, osapuilleen 1600-1700-luvulle ja aihe mukailee kaukaisesti ikaikaista Kaunotar ja hirviö -tarinaa. Juoni pysyy hienosti kasassa, sisältää runsaasti herkullisia ja koomisia käänteitä ja yllättää vielä ihan lopussakin. Teoksen kieli on erinomaista, helppolukuista ja kutkuttavaa.

Penger Wellamo, Mäntsälä (Sälinkää): Sormusten salaisuus

Sormusten salaisuus on kirjailijan luoman fantasiamaailmaan sijoittuvan kirjasarjan uusi itsenäinen jatko-osa. Kirjassa kuvataan nuorten aikuisten viatonta arkea, johon liittyy erikoista fantasiaa. Tarina Pirrestä, hänen ystävistään ja fantasiamaailmassa syntyvästä uudesta taistelusta on käytännössä aivan hyvä. Sormusten salaisuutta lukevan pitäisi kuitenkin tuntea myös kirjailijan aiempi teossarja, jossa koko fantasiamaailma on jo esitelty, suuret taistelut käyty ja voimauttimet tuhottu. Kun kyse on kirjasarjan itsenäisestä osasta, jonka romaanin sisällön perusteella voi olettaa jatkuvan, pitäisi tässä yhdessäkin osassa olla enemmän tapahtumaa, dramatiikkaa tai jotain, joka veisi tarinaa rivakammin eteenpäin. Nyt lukija odottaa jotain merkittävää tapahtuvaksi lähes koko kirjan ajan, eikä mitään oikein tapahdu. Romaanin kieli on hyvää, mutta osittain myös puuduttavaa. Murrekieli ei istu ainakaan tähän tarinaan, olisi kannattanut pysytellä koko tarinan ajan kirjakeielessä. Hyvää kirjassa on kirjailijan tekemä esittelylista hahmoista ja heidän taustoistaan. Lista auttaa pysymään paremmin tarinan kärryillä. Viaton tarina viattomista ihmisistä, ei se väärin ole.

Ruohoranta Teuvo, Kuopio: Tuiskun talvi

Helmikuun alussa 1918 Haukkamäen Konsta Palomäki ilmoittautuu Tuisku-hevosensa kanssa kuormastomieheksi Mäntyharjun suojeluskunnan valkoiseen komppaniaan. Hevonen annetaan kuitenkin muiden hevosten huostaan ja Konsta komennetaan lyhyen koulutuksen jälkeen ankariin Mouhun taisteluihin. Konsta kunnostautuu taisteluissa ja valitaan hiihtotaitonsa ja kylmäpäisyytensä takia partioretkille ja nimetään ryhmänjohtajaksi.

Vapaussodaksi, kansalaissodaksi, kapinasodaksi ja ties miksi nimetty aikajakso Suomen historiassa tammikuun lopulta toukokuun lopulle, on yksi karmeimpia aikajaksoja suomalaisten elämässä kautta historiamme. Kirjoittaja on onnistunut kuvaamaan hyvin sadan vuoden takaisia asioita, ja ilmeisesti hänellä on ollut ”sisäpiirin” tietoa tapahtuneista, sillä niin autenttiselta kerronta tuntuu.

Kirjan toinen osa tuo mieleen jännittävän seikkailukertomuksen ja pitää lukijan hyvin otteessaan kaikkien kauhujen keskellä. Kaikille historiasta kiinnostuneille kirja on oivallinen lukukokemus maamme kohtalon ratkaisseista muutamasta sotakuukaudesta. Lukukokemusta ei himmennä edes se, että pilkkuja puuttuu paljon, mutta lukija voi ne lukiessaan asetella itse paikoilleen. Kokonaisuutta se ei juuri pääse häiritsemään.

Suhonen Juuso, Turku: Kaukoidän suhteita

Suomalaisista on tällä vuosituhannella sukeutunut maailmanmatkajia. Ei taida enää löytää sellaista maailmankolkkaa, jossa suomalaiseen ei törmäisi. Suomalaisten sankarimatkaileijoiden tyhmyyttä ja tyyllittömyyttä kuvaa Juuso Suhonen romaanissaan siinä määrin liioitellusti, että lopputulos ei voi olla muuta kuin realistinen. Suomalaisjunttien toilailuja Pattayalla jaksaa lukea sujuvasti 100 sivua, sen jälkeen yksitasoinen ja karkea meno alkaa puuduttaa. Jonkinlaista kehitystä tarinassa täytyisi tapahtua, jotta teos kasvaisi oikeasti kiinnostavaksi romaaniksi. Mistään piittaamaton asenne viihdyttää hetken, mutta liika on liikaa.

Suutari Yrjö, Sodankylä: Kolmesti syntynyt

Romaani kertoo Lapissa ikänsä asuneesta Lassesta, joka on jo eläkkeellä ja joka on pienestä pojasta asti ollut kiinnostunut metsästyksestä ja kalastuksesta. Lasse on kuitenkin aina toivonut, että olisi syntynyt aiemmin, eli silloin kun Lappi oli lähes koskematon ja joet sekä metsät täynnä luonnonviljaa. Tähän tuleekin yllättäen mahdollisuus, kun mies sairastuu vakavasti ja pääsee lääkeshoureissaan unelmiensa Lappiin, mutta myös maamme vaikeisiin aikoihin, eli sisällissotaan ja myöhemmin käytyihin talvi- ja jatkosotiin ja myös jälleenrakennuksen aikaan.

Kirjoittajalla on yritystä kovasti, mutta kovin vajaan ja lyhytmuotoiseksi teos kuitenkin jää. Kirjoittajalla oma tyyli niin kuin tietysti pitääkin olla, mutta useita Lapin murre sanoja jää kuitenkin ihan arvailujen varaan, kun eivät ne oikein selviä tekstistäkään kuin osittain. Kirjoitusvirheitä ei ole kuin muutamia ja teksti soljuu kohtuullisesti.

Tallqvist Katja, Nurmijärvi (Klaukkala): Maa 2

Fantastisia ja kauhuaineisia sekoittava romaani kertoo Jannista, joka kuoltuaan joutuu toiseen ulottuvuuteen nimeltä Maa 2. Siellä hän ensimmäiseksi kohtaa kuolleen rakastettunsa Eliaksen. Maa 2 vaikuttaa ensin paratiisilliselta paikalta, mutta vähitellen paljastuu, että Maa 2:ssa ei ole lapsia, nisäkkäitä eikä lintuja. Sen sijaan on hyönteisiä, vedessä asuvia petoja ja muita vielä vaarallisempia otuksia, joita marssitetaan esiin vähän kerrallaan. Kaikilla kuolemanjälkeiseen painajaiseen joutuneilla on jokin synkkä salaisuus omallatunnollaan: ” – Tarkoitatko, että täällä ovat kaikki ne ihmiset, jotka tekivät Maassa jotain vääryyksiä? Janni sai kysytyksi. – Tarkoiton. Esimerkiksi varkaat, murhaajat, eläinräkkääjät, valehtelijat ja luonnon raiskaajat, siis kaikki ne, jotka eivät osanneet kunnioittaa luontoa, eläimiä ja ihmisiä ja ennen kaikkea omaa elämäänsä.” Maa 2 on siis eräänlainen sekoitus taivasta ja helvettiä, ehkä vielä enemmän jälkimmäistä, sillä niin pelottavaksi meno romaanin edetessä äityy. Jos tarinasta jotain syvempiä kerroksia hakee, oleellista lienee kysymys ihmisen tekojen seurauksista. Kovin järkeenkäyviä vastauksia sadunomainen romaani ei elämän mystereihin tarjoa, mutta se ei liene ollut lopulta

tarkoitukseen. Tärkeintä on tarjoilla tasaisin väliajoin lukijalle shokkihoitoa 1970–80-lukujen amerikkalaisten uuden aallon kauhuelokuvien tapaan. Siinä Katja Tallqvist on onnistunut varsin hyvin.

Tuuliainen Susanna, Kuusamo: Pimeys kirkastaa maiseman

Romaani on fragmentteina etenevä kertomus Annista, jonka mielenterveysongelmien sävyttämää elämää seurataan 1990-luvulta 2000-luvun alkuun asti. Kerrontaa leimaa läpi teoksen tavaton herkkyyks. Varsinkin mielisairaalan elämän kuvauksissa on rehellistä, karhean kaunista otetta. Kieleltään kertomus on rikas ja tuore, hienoja lauseita on vaikka millä mitalla, mutta romaanina teos jää jäsentymättömäksi ja karkaa välillä lukijan vastaanottokyvyn ulottumattomiin. Tämän tasoisesta materiaalista olisi hiomalla voinut rakentaa vaikka kuinka hienon selviytymistarinan, mutta tässä muodossa se tuntuu keskeneräiseltä. Replikointiin olisi kannattanut kiinnittää huomiota enemmän, sillä se toistelee nyt liikaa samaa: ”En näe mitään toivoa elämässäni.” Välillä teos kuitenkin myös sävyttää upeilla lauseillaan: ”Niin, minua kiehtoo vilun ja yksinäisyyden maalaaminen sinisellä.” – Toivon todella, että tämä romaani puutteistaan huolimatta löytää lukijansa. Lahjakkuudelle täytyy nostaa aina hattua, vaikka se ei tällä kerralla ole tuottanutkaan täysin onnistunutta lopputulosta.

Valkeameri Viena, Turku: Kaivo ja oliivipuu

Kaivo ja oliivipuu on hieman monimutkainen romaani, jossa julistetaan uskontoa ja puhutaan paljon syntymättömien oikeuksista eli aborteista. Romaanissa on useita kertoja, joiden mielenmaisemat tulevat hyvin kuvailluiksi. Tavallansa sujuvaa tarinaa katkovat raamatulliset osiot, jotka sijoittuvat eri kertojaäänten tarinoiden väliin. Ne enemmän hämmentävät kuin tuovat mitään merkittävää lisää tarinaan. Voi toki olla, että kirjailijan tarkoitus on ollut herättää raamatullisilla tekstikohdilla hämmennystä tai pohdintaa. Toinen häiritsevä osa romaanissa on puutteellisesti kirjoitetut dialogit. Lukijan täytyy väliin arvailla, kenelle mikäkin lause kappaleessa kuuluu, sillä keskustelut on kirjoitettu liian putkeen. Romaanin kuvauksessa sen kerrotaan olevan luovia ajatuksia pullollaan ja aiheuttavan piintyneiden käsitysten päivitystä. Näinkin voi olla, ja kirja todennäköisesti puhuttelee eniten sellaista lukijaa, jolla on jotain ajatuksia uskonnosta ja pohtii itse taivasmatkan asioita.

Van Johan, Kuopio: Vihoviimeinen virhe

Hieman yli 400-sivuisen romaanin tapahtumapaikat sijoittuvat keskelle manner-Suomea, kainuulaiseen pitäjään ja sen sivukylään. Tarina ilmeisesti tavoittelee psykologista trilleriä lapsen katoamisineen ja lume-etsintöineen, joihin vielä liittyy suuri ukkosmyrsky ja kyläläisten ilmeinen vastahakoisuus.

Kirja on kohtuullisen hyvin kirjoitettu ja juoni rakentuu aina koulukiusaamisesta lähtien aikuisten ihmisten ylemmydentuntoon alempiarvoiksi ja huonommiksi kokemiaan ihmisiä kohtaan.

Kirjasta saa jotenkin steriilin vaikutelman ja tekstiä olisi kyllä voinut karsia toisarvoisten yksityiskohtien venyttämistä vähentämällä. Tunnelma olisi voinut tiivistyä ja kokonaisuus jäntevoityä. Kirjoittaja kuitenkin hallitsee hyvin tarinan luomisen perusasiat.

Vepsäläinen Pekka, Vesanto (Tiitilänkylä): Anna ja Annan Pekka

Vepsäläinen Pekka, Vesanto (Tiitilänkylä): Annan ja Pekan vapaussota

Vepsäläinen Pekka, Vesanto (Tiitilänkylä): Annan ja Pekan lapset

Kirjailija on osallistunut kilpailuun kolmella tukevalla romaanilla, joissa noin tuhannen sivun aikana käydään läpi Annan ja Pekan elämän kaikki vaiheet vapaussodasta talvisotaan ja Pekan kuolemaan saakka. Kirjailija on saanut tuhanteen sivuun mahdutettua niin historiaa, elämäntarinoita kuin myös mehevää savolaismurretta ja -dialogia. Vaikka keskustelut ja historiakuvaukset ovat tarkkoja ja tarinaa eteenpäin vieviä, ovat ne murteen vuoksi myös melko uuvuttavia. Kirjasarjan käyminen läpi kannattaakin tehdä vähitellen, makustellen ja lisätietoa historian käänteistä hakien. Savon murteelle kirjailija on tehnyt oikean palveluksen murteella kirjoittaen, sikäli kun murre on oikein kirjoitettua. Murretta tuntemattoman on sitä hankala arvioida. Kirjakieli on jouhevaa.